KARYS

1963 M.
GEGUŽĖS - MAY
NR. 5

KARYS

1963
Nr. 5 (1392)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas

Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Kunigunda Kodatienė — Šaulė Tremtyje

TURINYS

V. Augustinas — Nepr. Lietuvos jūrininkai paraduoja Kaune ..... Viršelis
P. Dirkis — Gegužės mėnuo — Motinų mėnuo 129
P. Būtėnas — Lietuvos valstybės įsikūrimas 130
V. Širvydas — Prosenių tikyba 131
J. Miškinis — Iš partizano Dienoraščio 135
O. Urbonas — Didž. Šiaurės karo frontas Lietuvoje 137
P. Žilys — Apie pirmuosius 2 p.p. metus 143
J. Skardis — Pasikalbėjimai su Stalinu 145
Tremties Trimitas 143
Šaulė Tremtyje 149
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 151
P. Dirkis — Kun. B. Sugintas 152
A. Rėklaitis — Naujos idėjos J. A. V. gynyboje 153
Kronika, spauda, komentarai 154

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Lionginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Morkus Šimkus, Baltimore, Md.; Vl. Rušas, Toronto, Ont. Canada; V. Šalkūnas, Australija

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md. — M. Šimkus
Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew, Surrey

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street, St. Hilda, Vic.
A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia
P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB — Escuelas Prof. Salesianas Avda. Miranda, Boleita, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523760 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1392) GEGUŽIS - MAY 1963

GEGUŽĖS MĖNUO — MOTINŲ MĖNUO

POVILAS DIRKIS

Gegužės mėnuo virto ne vien Marijos — Dievo Motinos, bet ir visų motinų mėnesiu, nes beveik visame krikščioniškame pasaulyje gegužės mėn. yra švenčiama Motinos diena.

Motinos dienos įsteigėja yra Ona M. Jarvis, amerikietė, kurios motina mirė 1905 metais gegužės mėnesio antrąjį sekmadienį. Pirmą sykį toji šventė buvo atšvęsta Crofton, W. W., kur gimė pati jos sumanytoja. Šventė JAV valdžios oficialiai buvo paskelbta 1914 m. Gi Lietuvoje pradėta švęsti tik 1929 metais.

Atgimstančio pavasario gamtos grožyje mes pagerbiame ir naujo žmogaus gimdytoją — motiną. Ne be prasmės motinos vardui pagerbti skiriama pats gražiausias metuose laikotarpis, pilnas gyvybės, grožio ir džiaugsmo mėnuo. Vienas tik žodis — motina — kiek daug jis reiškia! Motina — tai žmogaus pradžia ir jo šaltinis. Motina pirmoji įkvepia kūdikiui savo tautos, savo tėvų kalbos ir tikėjimo meilę. Šia prasme motina turi nepaprastą svarbą ir reikšmę savo tautos ateičiai.

Lietuvė motina yra lietuvių tautos simbolis. Ji yra šeimos sargas. Dėka jos, per šimtus metų svetimieji atėjūnai nepajėgė išplėšti tautai gimtosios kalbos ir tikėjimo. Lietuvė motina šiaudinėje pastogėje išsaugojo lietuių kalbą, dainą, pasaką, papročius, tautinį meną. Ji išaugino tautinės kultūros pačius tvirčiausius pamatus, ant kurių atsistojo mūsų buvę laisvės rūmai. Ji, ne tik pagimdė, bet ir išugdė tautai patvarius, narsius savanorius, kovotojus, kurie 1919-20 m., ne tik apgynė kraštą nuo įvairiaspalvių užgrobikų, bet ir įgyvendino 1918 m. Vasario 16 d. Akto nutarimus.

Šiandieną tėvynėje likusi lietuvė motina eina Birutės ir Gražinos keliais. Tūkstančiai jų už tai keliauja į tremtį, kalėjimus, kankinių kameras.

Gi, išeivė lietuvė motina yra tas inkaras, už kurio tikrai išsilaikys mūsų lietuviškasis jaunimas. Už tat tokias motinas Dantė ir vadina angelais sargais žemėje, kurie pridengia savo vaikus rūpestingumo ir meilės sparnais.

LIETUVOS VALSTYBĖS ĮSIKŪRIMAS

PETRAS BŪTĖNAS

Kai šiemet buvo minima Lietuvos valstybės—respublikos nepriklausomybės paskelbimo 1918 metų vasario 16 diena, tai kai kur susirinkimuose vadovai ar ir, matyt, painformuoti JAV atstovai, brėžte yra pabrėžę "Lietuvos valstybės" įsisteigimą karaliaus Mindaugo laikais (jis mirė 1263 m.). Taip, daug metų. Bet, mat, tuo patim ir daug amžių Lietuvos valstybei yra be reikalo nusukta.

Sen. Lietuvos valstybės yra *du* gyvavimo etapai:

a) priešmindauginės Lietuvos valstybės *įsikūrimas* ir

b) tos Lietuvos valstybės *susijungimas,* jos mindauginis centralizavimas.

Tam yra ir *dvi* milžiniškos politinės priežastys. Tuo tarpu plačiau neaiškindamas, čia tenužymėsiu tam reikiamas istorines gaires:

A. Lietuvos valstybė *susikūrė* VI-VII amžių tarpe po Kr. dviejų istorinių grėsmių greitinama:

1. VI amžiuje po Kr. nuo Pakarpačio iš Užpripečio dėl vidurinės, pietinės ir vakarinės Europos tautų kraustynių slavėnai - slavai ėmė veržtis į žiemryčius į Dniepro vidurupį ties Kievu, kurie ilgainiui suskato padniepriu slinkti į šiaurę per rytinių baltų žemę į vakarinių suomių - ugrų žemę jau šiauriau Dauguvos vidurupio ir augštupio ir beslinkdami perskėlė rytinius baltus, tuo būdu uždniepriniams baltams priverstiems pasiliekant atėjūnams vergauti, ir, antra, veržtis į žiemryčius pagal Desną (Dniepro kairys - rytinis įtakas ties Kievu), Sožę (Dniepro, kairys - rytinis įtakas šiauriau Kievo) ir Oką (Volgos dešinys - vakarinis įtakas, o Okos versmės toli į žiemryčius nuo Kievo, šiauriau Kursko prie Seimo upės miesto) per rytinių galindų žemę į dabartinės somiško vardo Maskvos upės ir miesto sritį, kur gyvena rytinių suomių - ugrų giminės. Tada ir buvo slavėnų (rusų) apsupti dešimt kartų plačiau gyvenę, negu slavėnų istoriniai šaltiniai skelbia ar jų žemėlapiai dar kartais parodo, rytiniai galindai, dar ir XII amžiuje minėti istoriniuose dokumentuose, o gyventojų ten tipas ir dabar tebesiskiria nuo rusų tipo.

2. Tuo pat laiku, VI a., jau nebe baltų rytuose, bet baltų vakaruose šiauriniai germanai (skandinavai, įvairiai vadinami — danai, švedai, norvegai ir islandai, arba normanai — varingai, rus. variagai — vikingai) iš Baltijos jūros pradėjo baltų pajūrinę juostą puldinėti. Ir t.t.

Tada rytinių slavėnų - slavų (rusų) ir šiaurinių germanų (skandinavų) grėsmėje ir turėjo kurtis Lietuvos valstybė net greit, net iš abiejų savo teritorijos pusių — ypač rytinės ir vakarinės. Bet baltų valstybingumo daigų jau galima užčiuopti net nuo Ptolomėjo II a. po Kr. laikų. Šitą Lietuvos valstybės kūrimosi laikotarpį vadiname priešmindauginiu.

Beje, svarbu, šiame baltams ir lietuvių tautai reikšmingame laikotarpyje *pirmą* kartą buvo sužinotas *Lietuvos* (ir jau kaip valstybės) vardas:

a. Vakarų Europoje 800 metais, o ne 1009 metais, kaip lig šiol paskutinai būdavo rašoma, ir

b. Rytiniuose slavuose (rusuose) 850 metais, ar net anksčiau, o ne 1040 metais, kaip kad irgi lig šiol paskutinai būdavo rašoma.

B. Ana priešmindauginė Lietuvos valstybė Mindaugo buvo *sujungta* 1236-1240 metais, ir ji jau vadinama sujungtoji, centralizuotoji Lietuvos valstybė. Šis Lietuvos valstybės sujungimas atsitiko nuo rytinės pusės tebesitęsiant rytinių slavų (rusų) agresijai prieš baltus (lietuvius, jotvingus, latgalius — latvius ir rytinius galindus) ir atsiradus dar vienai naujai agresijai: rytinių germanų (vokiečių) Vokiečių ordinams atsiradus Pabaltijy:

a. Livonijos (kardininkų) ordinui 1202 metais atsikrausčius į Dauguvos patį žemupį žiemgaliuose ir

b. po 24 metų 1926 metais Teutonų (kryžiuočių) ordinui užimant Vyslos 200 km. ilgio prūsinį žemupį. O šis ordinas nelemtai buvo pasikviestas ir prūsine Kulmo (Kalno) sritimi apdovanotas mozūrų — lenkų prieš baltus prūsus ir lietuvius kariauti, kuris paskui ir savo pasikvietėjams apdovanotojams žiauriai atsidėkojo.

Be ano VI-VII amžių tarpe Lietuvos valstybės įsikūrimo jau būtų buvę šaukštai popiet. Jei Lietuvos valstybė tebūtų buvusi kūrusis tik Mindaugo laikais, tai šitiekos agresorių akivaizdoje nebebūtų ji begalėjusi suspėti net kaip valstybė susikurti, ir šiandien lietuviai ir lat-

PROSENIŲ TIKYBA

V. ŠIRVYDAS

Mūsų apšviestūnija emigracijoje negausi (tėvynėje ji pavergta), todėl nėra kam plėtoti jos genialesnių sūnų seniau užvestas sritis. Pavyzdžiui, dar neturime rimto įpėdinio kalbininkui Būgai, kaip neturime gilios senovės tyrėjo koks buvo dr. Basanavičius. Neturime net pilkų sekėjų ką kitataučiai mokslo vyrai atidengia mūsų kalbotyros, proistorės ir istorijos dalykuose. Proistorė, rodos, teturi vieną p. Gimbutienę besirūpinančią kurti ir leisti veikalus (vieną jau išspausdino Harvardo u-to leidykla, ruošiama kiti.).

Dr. Basanavičius, be abejojimo, būtų radęs daug savo trakų-phrygų "lietuviškumo" teorijai džiugios medžiagos Anglijos Cambridge u-to prof. A.B. Cooko trijų tomų veikale "Zeus, A Study in Ancient Religion". Pirmas tomas išėjo 1914 m., antras 1925 m., trečias 1940 m.

Čia keliose vietose, be trakų ir phrygų, minimi ir lietuviai. Pavyzdžiui, cituojama vokiečio profesoriaus Hermanno Usenerio, Bonnoje 1896 m. išėjęs, veikalas "Goetternamen — Versuch einer Lehr von der religioesen Begrifsbildung". Skaitomas "vienu geriausių moderninių tyrinėjimų senovės graikų ir romėnų tikybos." Veikalą žinojo dr. Basanavičius, nes juo rėmėsi paskaitai "Iš senovės lietuvių mitologijos", kurią skaitė 1926 m. bal. 6 d. Vilniuje, Lietuvių Mokslo Draugijos metiniam susirinkimui ir tais metais išspausdino atskiru leidinėliu.

Prof. Useneris vysto įdomią indo-europiečių (prie kurių mūsų tauta kultūriniai ir kalbiniai priklauso) dievų atsiradimo ir išsirutuliojimo teoriją. Šie dievai, sako, išgyvenę tris vystymosi laipsnius.

Pirmąjį Useneris vokiškai pakrikštija "Augenblicksgoetter". Šie, pirmapradžiai dievai buvę "pripuolami", "laikini". Pavyzdžiui, garbinta kuris nors tuo metu ypatingai į akį krytęs kalnas, miškas, medis, akmuo (kaip mūsų Rambynas ar Puntukas), ar kuris dalykas (karžygio kardas, ugnis).

Antrą laipsnį vaizduojanti "senovės lietuvių tikyba" ir romėnų "indigitamenta" dievai, kurie, kaip dr. Basanavičius sako, buvę surašyti oficialiuose maldoms pavyzdžių rinkiniuose, pamokant "kurių dievaičių, kuriais vardais, kuriomis maldomis, kuriais atvejais šauktis". Useneris šitą antrą vystymosi laipsnį vadina "Sondergoetter" — ypatingi dievai. Mūsų proseniai, rodos, tepasiekė šį laipsnį ir jame dalinai

---

viai lietuviškai ir latviškai nebekalbėtų ir jokios Vilniuje paskelbtos atkurtosios Lietuvos valstybės 1918 metų vasario 16 dienos nebebūtų buvę kam bepaskelbti bei Lietuvos valstybės - respublikos su Vilniaus sostine beatstatyti. Dėl to ir šiandien rusai monarchistai bei sovietų Rusija su rusų kompartija labiausiai tebeširsta ant Lietuvos, Latvijos ir Estijos susikūrusių valstybių ir jų kūrėjų jų gyventojų.

Todėl ir šiandien rusai bolševikai ir Sovietų Rusijos diktatūra baltų išnaikinimo vienodai ir visaip tebesiekia. Tik kvailys to negali suprasti ir baltų priešas, tyčia mulkindamas, to atsisako matyti. Su VI amžiumi po Kr. baltų ir Lietuvos valstybės pradėtoji rezistencinė kova ligi šiol be perstolio tebetrunka jau mažiausia 1363 metus, ir tuo tarpu nė kiek nesilpnėdama. Baltų priešai rusai bolševikai, kitiems rusams prieš juos savuosius nepakeliant balso, visaip ir visur stengėsi ir tebesistengia pakirsti baltų atsparumą, net juos tarpusavyje sukiršinti. O baltai atsparūs ir jau nuo amžių yra išmokę ir įpratę iššifruoti bei paraližuoti tokių savo priešų viešuosius ir slaptuosius ėjimus prieš juos baltus.

Šiauriniai germanai (skandinavai) iš Lietuvos ir iš viso Pabaltijo po VI amžiaus buvo išvyti VIII amžiuje, kada jau buvo susikūrusi Lietuvos valstybė. Rytiniai germanai — Vokiečių ordinai ir po jų Vokietija, okupavę Prūsų žemę ir Mažąją Lietuvą — Karaliaučiaus sritį, ten jau nebedominuoja. Klaipėdos sritis dar anksčiau, 1923 metais, išsivadavusi prisijungė prie savos Lietuvos valstybės. Lenkija dar tebeimperialistė jos užimtųjų baltų lietuvių žemių atžvilgiu, bet laikai kis.

Ilgiausia rezistencinė baltų (ir kartų estų) kova yra su rusais: ji turi net mažiausia 13 su puse amžių, — o tai ne viena diena! Ir šį kartą Pabaltijys — Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybės ir tautos ištvers.

Perkūno medinė statulėlė (c. de Danilowicz, La Lituanie Artistique)

pasiliko net krikščionybę priėmę. Plačiausiai senovės prūsus pažinęs ordino istorikas Dusburgas rašė, kad prūsams negyvoje gamtoje viskas gyva: jie "dievybę" matė saulėje, mėnulyje, žvaigždėse, griaustinyje, miškų alkuose, vandenyse, paukščiuose, gyvuliuose, net rūpužėse ir žalčiuose.

Visiems šiems dievams mūsų proseniai prisidarė vardų, kurių daugumą surinko Žemaitijoje, 1568-1572 metais matininku gyvenęs, Laskovskis ir paskelbė lenkas Lasickis 1642 m. veikale "De diis Samagitarum". Useneris šiais (ir iš Stryjkovskio kronikos) vardais atsirėmęs, įrodinėjo, kad lietuvių ir romėnų "indigitamentą" dievai leidžia nustatyti visoms IE (indo-europiečių) tautoms bendrą dievų išsivystymo teoriją. Ją patvirtino Mannhardtas 1904 m. Berlyne išėjusiame veikale "Wald — un Feldkulte". Sakė, romėnų dievaičiai atatiko mūsų prosenių tikybos sąvokas, kaip jas patyrė tėvas jėzuitas XVII a. lankęs Livonijos latvius: "jie turi visokių dievų, vieni dangaus, kiti žemės, o kiti kaip: žuvų, laukų, javų, daržų, galvijų, arklių ir kitų dalykų."

Savo paskaitoje dr. Basanavičius išvardijo visą eilę šių "Sonder" arba "indigitamenta" dievų: Žemyna, Žiedeklėlė, Aušrinė, Vakarinė, Vėjopats, Bangputys, Kaukas, Vaisgantas, Vėliona, Dimstipats, Laukpatis, ir kiti. Sako, kaikurie vėliau virtę krikščionių šventaisiais (jų "funkcijos" perėjo šventiesiems). Pavyzdžiui, Šv. Izidorius pasidarė artojų patronas, o Šv. Jurgis — gyvulių globėjas. Dr. Basanavičius sakė: "Mūsų praseneliai, gamtos apsireiškimus dievindami ir gyvenimo reikalams padėti dievus kurdami, elgėsi kaip senovės graikai ir romėnai, todėl prof. Useneris teisėtai vartoja senovės lietuvių tikybos duomenis aiškinti graikų ir romėnų mitologiją."

Tretįjį, augščiausį IE dievų išsivystymo laipsnį, senovės graikų ir romėnų dievai pasiekė, kada kiekvienas išaugo ryškiu asmeniu— pasidarė Usenerio "persoenliche Goetter". Lietuvių (ir daugelio kitų IE tautų) dievai šio laipsnio nepasiekė, nors dažnai būna lyginami su graikų Zeusu ar romėnų Jupiteriu, bei kitais Olimpo šeimos didžiausiais dievais. Gali būti, todėl nepasiekė, kad jų neveikė, kaip veikė senus graikus ir romėnus Mažosios Azijos sumerų, Egipto egiptėnų ir Italijos etruskų kultūros

Dr. Basanavičius sprendė: "Kuo pas senovės graikus buvo Zeusas, pas romėnus Jupiteris, pas indus Parjanya, pas senovės lietuviu buvo Perkūnas. Skirtumas tik tas, kad Zeusas ir Jupiteris buvo vyriausi visiems, lietuvių Perkūnas tebuvo dievaitis". Tiesa, buvo rašytojų, norėjusių jį iškelti bent vyriausio dievo sūnumi. O vyriausias pas Laskovskį buvęs Auxthejas Vissagistis, pas Narbutą Okopirmas, pas kitus Prakorimas, Praamžius, ir t.p.

Jei prof. Usenerio teorija teisinga, lietuviui įdomu tyrinėti raštingų graikų ir romėnų pasakas apie jų dievus, nes jie, ypač "indigitamenta" rūšies, artimi mūsų Laukpačiams ir Kaukams. Mūsų proseniai, gaila, raštų nepaliko. Zeusas ir jo sūnus (iš Trakijos atkilęs) Dionysas, "asmenimis dievais" išsivytydami, atsinešė "ypatingų" dievų savybių, pavyzdžiui, lietų gaminti. Todėl nestebėtina jei Luko Davido ir Stryjkovskio kronikose senovės prūsai, sakoma, būk Perkūno melsdavę:" O tu, maloningas dieve, Perkūne, teikis mums reikalingu laiku pagelbėti ir malonų lietų duoti". Pas graikus, iš lietaus ir perkūnų dievo, Zeusas iškopė dievų tėvu, ko nepadarė Perkūnas, arba aiškios asmenybės neįgijęs latvių "Vecajs tews" (senas tėvas).

Jei mūsų prosenių tikyba buvo svarbi vokiečių profesoriui rašant "vieną geriausių moderninių tyrinėjimų senovės graikų ir romėnų tikybos", gali būti, ji privalėtų būti nemažiau svarbi ir vienam-kitam "egzistencijalizmu" besižavinčiam mūsų apšviestūnui rinkti, žinoti ir apsvarstyti jo protėvių kultūrinio išsivystymo laipsnius.

II

"Istorijos tėvas", senovės graikas Herodotas (484-424 m. pr. Kr.) savo Istorijoje (sk. 4, par. 94-96) įrašė du senovės trakiškų getų vardus, kurie šimtmečiais domino istorikus, ypač lietuvių kalbą pažinojusius. Juodųjų Jūrų pakraštį nuo 700 metų pr. Kr. kolonizavę ir su vietos gyventojais trakais santykiavę, to meto graikai Herodotui pasakojo, kad tūlas getas *Zalmoxis* (kiti rašė: Zamolxis ir net Zalmolxis) buvęs filosofo Pitagoro vergas. Pitagoras mirė 497 m. pr. Kr. ir vėliau buvo garbinamas kaip vėl atgimęs saulės dievas Apolonas. Išsilaisvinęs, Zalmoxis (lietuviškai jį galime rašyti Zalmoksis) praturtėjęs ir sumanė graikų tikybą įvesti savo tėvynėje Getijoje. Tam tikslui pastatė didelius rūmus ir sukvietė žymesnius getus vaišėms, kurių metu pareiškė, kad jis ir jie visi, ir jų vaikų vaikai, ištikrųjų nemirsią, bet nužengsią amžinai gyventi laimės kraštan. Rūmuose jis buvo slaptai išsikasęs po grindimis duobę ir joje "mirė", iš akių pranykdamas. Ten tris metus slapstėsi ir ketvirtą "prisikėlė" sveikas ir gyvas, tuo prisuokdamas getus tikėti žmogaus nemarumu.

Herodotas nelinko pasakai tikėti, nes, jo nuomone, Zalmoksis gyvenęs toli gražu prieš Pitagorą. Jis mano, kad jis buvęs koks nors vietinis getų dievas ("daimonas"), nes getai, ištikrųjų, turėję savotiškų "dievinimo" apeigų (graikų vadinamų "athanatisoysi"). Tikėjo amžinai gyvensią, nes mirtis, girdi, esanti tik kelionė pas Zalmoksį, kurį kai kurie vadino ir *Gebeleiziu*. Herodotas dar papasakoja, kad kas ketvirtas metas getai siuntę kvieslį pas Zalmoksį šitaip: parinktąjį vyrą išmesdavę į orą ir jį pagaudavę ant trijų jiečių smaigalių.

Gebeleizis tuojau lietuviui mintin pašauna du jam žinomus žodžius: "gyvas" ir "leidžia". Nestebėtina, jei senovės prūsų istorikas, vokietys Kotzebue, savo Hamburge 1811 m. išspausdintojo "Preussens aeltere Geschichte" (t. I, p. 70) getų Gebeleizį vedė iš lietuvių žodžio "Giweleisis". Zalmoksį (jį rašydamas Zamolksiu) sutapdino su lietuvių dievaičiu Žemeliuku. Jam pritarė vokietys Krause, Karaliaučiuje 1835 m. išėjusiame veikale "Lithauen und dessen Bewohner". Juos abu cituoja dr. Basanavičius savo "Apie trakų-phrygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon" (Lietuvių Tauta, 1921 m., Knyga III, Dalis I, p. 162)

Klaipėdoje gimęs, kelerius metus Nibudžių kaime, ties Gumbine, pastoravęs Praetorius, 1871 m. Berlyne išėjusiame veikale, sakė Zamolksis buvęs mirusiųjų dievas ir vardas jam kilęs iš lietuvių žodžio "žemė". Iš Zemeliuko, per sutrumpinimą Ziamluks, graikai pasidarė Zamolksį ir Zalmoksį. Žemeliuką gi garbinę Nadruvos prūsai, Žemaitijos žemaičiai ir Augštaitijos lietuviai. Gebeleizį Praetorius kildino iš lietuvių žodžių "gyvas" ir "leisti". Vardas reiškęs dievą, kuris žmogų nemarumu apdovanoja.

Kaip žinoma, mūsų Daukantas visai neabejojo, kad Herodoto Gebeleizis yra mūsų Gywaleizis arba Gywalejdis. Sakė, reiškė "visiems gyvybę teikiąs." Tą patį manė ir M. Akelaitis, lenkų kalba Peterburge 1885 m. išleistoje "Rzut oka na starożytnosc narodu litewskiego". Gebeleizis lenkiškai esą būtų "zyciodawec" — gyvybės teikėjas. Zalmoksį jis, tačiau, norėjo kildinti iš "sielos" ir "mokslo" — "sielmokša".

Prof. Cook pastebi, kad šiuos vardus siekė išaiškinti visa eilė mokslo vyrų. Jis norėtų Gebeleizio vardą išvesti iš lotynų "gabalus", senovės airių "gabul", senų vokiečių "gabala". Tada vardas reikštų "dievą su šakėmis' — požemio dievą, pragaro venią. Bet, sako, tai jo asmeninis "grynas spėliojimas".

Vienas rašytojas senovėje, Porphyrios, (gyveno 233-304 m. po Kr.) šitaip tą vardą aiškina: "Pitagoras turėjo ir kitą jaunuolį iš Trakijos. Jo vardas buvo Zalmoxis, nes gimus ant jo užmetė lokio kailį. Trakiečiai šitokį kailį vadina *zalmus*."

Prof. Cook mano, šiuo vardu getai vadinę savo vyriausį dievą, kurį graikai vadino Zeusu. Cituoja prancūzo G. Seure straipsnį žurnale "Revue Etudes Grecs" (nr. 26, 1913 m.) pavadintą "Zbelsourdos, Gebeleizis, Zalmoksis", kuriame apžvelgia Trakijoje rastas su įrašais septynias skulptūras, du pinigu ir tris dievams aukoti skirtus dalykėlius. Skulptūros vaizduoja trejopas dievo figūras. Penkiose apsiaustu (graikų "chlamys") apsisiaustęs pusnuogis dievas žygiuoja iš kairės dešinėn, dešinėje rankoje iškėlęs žaibą, o kairėje nešinąs arą. Dvejose skulptūrose jam po kojų vyniojasi žaltys. Kitais žodžiais, tai Zeusas, Perkūnu-Dunduliu žygiuojąs, tartum mūsų Perkūnas liaudies pasakose, "Perkūno kulka" "kipšo mušti". Įrašai sako, čia "Zeus Zbelthiourdos".

Viena skulptūra vaizduoja tą patį Zeusą, su žaibu rankoje, tik važiuojantį dvejais žirgais įkinkytoje karietoje. Greta jo stovi apsigaubusi ir skraisčiuota deivė, dešinėje laikanti tartum kviečių varpą, o kairėje degančią balaną. Prieš karietą vyniojasi žaltys. Paskutinė skulptūra įdomiausia. Zeus čia nuogas, dešinėje laiko iškėlęs valdovo ženklą (skeptrą), kairėje ties pusiauju žaibą. Iš kairės pas jį atjoja jaunuolis dievaitis ant žirgo. Seure nedvejodamas sako, čia joja Dionysas ("dievo sūnus", jaunas, vėl atgimęs Zeusas). Šią skulptūrą, kaip įrašas sako, aukojąs Dionysios vardu graikas dievui

Zberthourdui ir Iambadouliui. Pirmas titulas tenka Zeusui, antras (kaip iš kitų šaltinių paaiški) Dionysui.

Du Trakijoje rasti pinigai pateikia kitokesniai įrašytus Zeuso titulus: Zbelsourdos, Zlethourdos ir Zberturdis. Prof. Cook čia sako:

"Vardas, rodos, sudėtinis. Jį išaiškinti, tačiau, sunku. W. Tomaschek (daug darbo padėjęs senovės trakus studijuoti) 1894 m. manė, kad pirmoji dalis gimininga lietuvių žodžiui 'žaibas', ar žiburys'. Antroje dalyje jis buvo linkęs matyti slavų 'sver-d' (sukti, gręžti). Poetas Homeras Zeusą vienoje vietoje vadina "terpikeraunos — 'žaibus sukąs'. O romėnų Virgilijus sako 'cum fulmina torques' — kada tu žaibą suki. Seure mano, kad trakiečiai šį titulą ištarę Zibelesourdos, kur pirmas skiemuo girdimas ir Gebeleizyje, nes šis vardas dažnai būdavo rašomas ir Zibeleizis. Tokiu būdu, Zibelesourdos, Zibeleizis ir Zalmoksis varduose jam skamba trys didžiojo trakų dievo (Zeuso) titulai, nors tikras dievo vardas ir nežinomas. Antroji dalis, gali būti, yra Souras (kitur įrašuose rašoma Souris, Surus ir Surio). Bene tai dievo vardas? Bet visi šie spėliojimai, nors geriausi, neįtikina. Mums reikia giliau ir plačiau pažinti nežinomą trakečių kalbą. Bet jei dievo vardo ir nežinome, puikiai žinome jo pobūdį. Zeusas Zbelsourdos yra ir dangaus ir žemės dievas. Tą įrodo jo rankose laikomas žaibas ir po kojomis besivyniojantis žaltys. Jo žmona bene Semele (Zemele) o sūnus yra žirgu jojąs Dionysas."

Lietuvis Zibelesourde linktų matyti "žibančią saulę", nes IE kalbose yra pavyzdžių, kur 'l' atstoja "r". Įdomu lietuviui ir žirgu jojąs Dionysas. Jojikas ant žirgo, bendrai, yra tartum senovės trakų tautinis simbolas — nelyginant mums Vytis.

Graikai dievą vadino "Zeus", romėnai "deus". Mūsų kietai senovę mylį dzūkai taria "dzievas", pasilaikydami ir "d" ir "z". Vienas Cambridge u-to mokytojas (Atkinson) 1922 m. patarė "zibele" skaityti "divel" — kas atatiktų mūsų "dievuliui". Zbelsourdos todėl galėjo būti "dievulis saulė". Prof. Cook vienoje vietoje sako: "Graikų Zeusui atatiko, rodos, tokis pat galingas trakų dangaus dievas, kurio vardas nežinomas, bet galėjo būti Divos, nes yra likę įrašų, kaip Dios Papas (dievas tėvas)."

Zibeleizis (Gebeleizis), tada, gali būti, yra "dievas kuris žaibus laido"?

Savo vardu lietuviui įdomus ir "didelis dievas", kurį senovėje garbino Juodųjų Jūrų uosto Odesos (graikų kolonijos, dabartinės Bulgarijos Varnos) gyventojai. A. Salačas straipsniu "Le grand dieu d'Odessos—Varna et les mystères de Samothrace" (Paryžiaus Bull. Corr. Hellenes, 1928m. nr. 3) įrodinėjo, kad garbinta Darzalas ar Derzelas, lietuviui primenąs aržuolą, šventą medį Perkūnui ir graikų Zeusui. Apie 200 metų pr. Kr. Odesos gyventojai kalė savo pinigus, kurių keli pateko Europos muzėjuosna. Vienoje pusėje barzdota vainikuota vyro (aišku, Zeuso) galva, o kitoje — Zeusas stovi ir savo dešinėje laiko laimės lėkštę, o kairėje "gausybės ragą". Apačioje, tačiau, stovi iškaltas vardas "Kirse", kuris užtinkamas ir vieno trakų valdovo, Kersobleptis, varde.

AKTAS

Chicaga, 1963 m. kovo mėn. 24 d. Lietuvių Veteranų S-gos "Ramovė" Centro Valdybos paskirtoji Premijų Komisija, tilpusiems "Karyje" 1962 metais premijuotiniems straipsniams išrinkti ir jų autoriams premijas paskirti šios sudėties: Jonas Švedas, LVS Centro Valdybos atstovas, Mikas Rėklaitis, "Kario" Redakcijos atstovas ir Albinas Repšys, Chicagos skyriaus atstovas, susipažinusi su 1962 metų straipsniais ir skyrių siūlymais, bei juos apsvarsčiusi, priėjo išvadą, kad reikėtų premijuoti šių autorių straipsniai ir už juos skirti šias sumas:

1. Petras Būtėnas, Baltų žemės falsifikatas, (Kario Nr. 4) — 50 dolerių;

2. S. Dirmantas, Narūnas — ne Vobanas, o visgi verta jį žinoti, (Kario Nr. 2) — 30 dol.;

3. O. Žadvydas, Kretingos apskrities komendantūra 1944 metais, (Kario Nr. 9) — 30 dolerių.

Parašai

PADĖKA

Į mano kreipimąsi siųsti Lietuvos žemėlapius į Laisvės Kovų muzėjaus rinkinį, šį kartą, nepagailėdamas nei paties turto, nei darbo, nei pašto išlaidų, atsiliepė ponas J. ZIUKAS iš Sudbury, Ont. Kanadoje. Gerbiamas aukotojas atsiuntė puikiai išsaugotus—išlaikytus 17 spalvotų lapų K. Topografijos skyriaus 1:100 000 žemėlapio. Tai darbai šių mūsų topografų: Kučinsko, Lagenpušo, Chamanskio, Vezbergo, Krištapavičiaus, Uždavinio, Žiaurio, Tupiko, Drozdo, Remišausko, Kairio, Matulevičiaus. Dirbta nuo 1935 iki 1939 metų. Gerbiamam aukotojui, ponui J. Ziukui reiškiu gilią padėką už gražų pavyzdį kitiems.

St. Dirmantas

4241 S. Maplewood, Chicago 32, Ill., U.S.A.

IŠ PARTIZANO DIENORAŠČIO

(PENKIOLIKOS METŲ PROGA)

JONAS MIŠKINIS

Gaisrų dūmuose skendo Lietuva. Liepsnos liežuvių viršuje, be paliovos, veržėsi tamsūs dūmai, temdydami Lietuvos padangę. Buvo 1944 m. vasara.

Degančių sodybų dūmai dengė saulę, kuri atrodė lyg kraujais pasruvusi. Stiprus patrankų dundėjimas, lėktuvų skraidymas ir jų ūžimas, bombų sprogimai, kulkų zvimbimas gaudė nesibaigiančio griaustinio aidais. Naktį liepsnojančios ūkininkų sodybos atrodė lyg milžiniški laužai. Vaizdai buvo klaikūs ir šiurpūs. Retai kur, prie tų degančių sodybų matėsi stovįs, gilaus skausmo palaužtas žmogus. Daug kam nebuvo laiko savo tėviškės gimtųjų namų gesinti, nes čia pat slinko ilgomis voromis ištysęs karo frontas. Jis ritosi, kaip koks įkaitęs velenas iš rytų į vakarus, viską naikindamas, griaudamas, degindamas.

VOKIEČIAI TRAUKĖSI

Sovietų raudonoji armija stūmė vokiečius į vakarus. Išvargę vokiečių kariai traukėsi pakrikę, nedidelėmis voromis. Kai kur jie dar bandė, plūstančią bolševikų armiją, sulaikyti, net sunaikinti. Vokiečiai nepajėgė bolševikų sulaikyti nei Nemuno plačioj juostoj, nei jo krantuose.

Krito Vilnius, Ukmergė, Kaunas ir, po keleto dienų, frontas priartėjo prie Mariampolės ir Vilkaviškio. Vokiečių daliniai greit traukėsi jau mažai kur atsispirdami.

Traukdamiesi vokiečiai Lietuvos negailėjo ir jos nebrangino; jie buvo atėjūnai, okupantai. Lietuvos žemė buvo jiems svetimas kraštas, todėl ir ginti jį nebenorėjo. Traukdamiesi sprogdino tiltus, įmones, didesnius pastatus ir, be gailesčio, degino ūkininkų puošnias sodybas. Ūkininkai iš savo sodybų bėgo į vakarus, palikdami visą savo turtą, kad tik išgelbėjus gyvybę.

ANTROJI BOLŠEVIKŲ OKUPACIJA

Galop, karo slibino ritimasis per Lietuvą baigėsi. Frontas sustojo vakaruose, Vokietijos žemėje. Lietuvoj dingo vokiečių valdymo gadynė. Lietuvą užvaldė antri okupantai — bolševikai, kurie dar skaudžiau suspaudė nualintą ir vargo iškankintą mūsų tautą, ašaromis ir krauju paplūdusią Lietuvos žemę. Kas drįso nepaklusti komunistam, tam kalėjimas ar Sibiro taigų stovyklos . . .

Kraunių Juozas kentė ir labai išgyveno okupantų daromas ūkininkams skriaudas. Jis nebuvo koks nebylys ir bejėgis avinėlis. Vargdamas jis mąstė savo svajas, jas paslėpdamas po nebaigiamos kantrybės skraiste. Tačiau ir didžiausia kantrybė neišlaikydavo ir pratrūkdavo kruvinu veiksmu. Tamsią naktį, pasiryžusios rankos,ištraukdavo paslėptą palėpėje ginklą ir su juo atsidurdavo tamsaus miško glūdumoje pas brolius— partizanus. Dažnai vaiduokliški šešėliai prislinkdavo prie tų namų, kur gyveno enkavedistai. Pasigirsdavo sausas šūvis, namuose kildavo triukšmas ir sumišimas . . . Vienmarškiniai enkavedistai iššokdavę iš namų su šautuvais ir granatomis apsiginklavę pasileisdavę kratyti apylinkės gyventojus. O paslaptingi šešėliai dingdavę, lyg ištirpę nakties tamsumoje. . .

KOVA DĖL LAISVĖS

Dzūkijoje yra nedidelis bažnytkaimis, kurio svarbiausios įstaigos — tai pašto agentūra, pradžios mokykla ir bažnyčia. Važiuojant į bažnytkaimį iš tolo matyti du augšti bokštai su jų viršūnėse blizgančiais kryžiais.

Buvo darganas ruduo. Bažnytkaimio gyventojai laikėsi arčiau namų. Daugelis tėvų pradėjo rūpintis savo vaikų mokymu. Nors mokykla buvo, bet mokytojo ji nebeturėjo. Jų mylimas mokytojas N. pabėgo nuo karo veiksmų miškan ir iš ten nebegrįžo . . . Pagaliau atvyko naujas mokytojas Vytautas. Tėvai mokytoją sutiko šaltai, nes manė, kad šis mokytojas bus komunistų idėjų skiepytojas ir skleidėjas.

Šalia bažnytkaimio riogsojo paprastos kapinės, tokios, kokiomis nusėti ir kiti Lietuvos kalneliai. Su alyvų ir erškėčių krūmais, su palinkusiais apsamanotais kryžiais, su apleistais, žolėmis apaugusiais kapais.

Mokytojas Vytautas iš pirmų okupacijos dienų pamatė ir juto, kad menka bus laisvė iš naujųjų okupantų. Pasipylė nesuskaitomi įsaky-

mai, gyventojų varžymai, nebepakeliami reikalavimai, komunistų propagandiniai mitingai ... Niekas negalėjo nieko kritikuoti, o tik girti, ploti ir Stalinui dėkoti.

Mokytojas niekaip negalėjo priprasti prie tokios komunistinės tvarkos ir tokio režimo. Nepasitenkinimas plito po visą Lietuvos kraštą ir drumstė ramybę.

— Kokią teisę okupantai turi mus skriausti? Juk čia mūsų kraštas, o ne sovietų. Ar mes negalim patys valdytis, taip kaip valdėmės per 22 metus? — susitikę vienas kitą tyliai klausinėjo lietuvių tautos taurūs sūnūs.

Taip, lietuvių širdyse ruseno tėvynės meilės jausmai, o galvas dieną ir naktį kankino mintis dėl savo tautos laisvės atgavimo.

Kalbėti apie tautos laisvę yra viena, o gyvenimo tikrovė — rodė ką kita. Okupantas nepripažįsta kitiems laisvės troškimo, o tik verčia daryti, kas jam patinka ir ko jis nori. Vadinas, gali svajoti apie laisvę, bet savo prakaituoto darbo geriausius vaisius ir net paskutinį turtą turi atiduoti okupantui.

Netoli bažnytkaimio gyveno nepasiturintis ūkininkas Garbus. Kažkas jį iš keršto paskundė enkavedistams, kad jis palaikąs ryšį su miško broliais— partizanais. Enkavedistai padarė Garbaus sodyboje kratą ir, nieko įtartino nesuradę, nusprendė paimti Garbaus karvę. Garbus turėjo tris mažus vaikus, kuriems pienas buvo labai reikalingas. Kai jis pamatė, kad iš kiemo išvedama jo vaikų maitintoja juodmargė, stvėrė nuo skiedryno kuolą ir šoko ginti savo turto. Kova buvo žiauri, bet nelygi. Enkavedistai Garbų parsivarė į savo būstinę, visą sudaužytą ir kruviną. Žmonės žiūrėjo į tas kruvinas eitynes ir kramtė lūpas, bet nieko nepratarė ir nepadėjo nuskriaustam. Tik jie patys ir Dievas žinojo jų mintis ...

MIRTIS OKUPANTUI!

Vieną rytą, bažnytkaimy, prie telefonų stulpų stovinėjo būriais žmonių ir godžiai skaitė išlipintus skelbimus. Tai buvo Lietuvos partizanų atsišaukimai: ragino nebeklausyti okupantų, neduoti jiems jokios duoklės, nesusidėti su jais, nesibičiuliauti, bet reikalauti laisvės Lietuvai. Atsišaukimas baigėsi didingu šūkiu: *"Tegyvuoja laisva ir nepriklausoma Lietuva! Mirtis okupantui!"*.

Tik po kokių dviejų valandų atsišaukimai buvo nuo stulpų nuplėšti. Enkavedistai greit sužinojo, kas tuose atsišaukimuose buvo parašyta, bet kas juos išlipino, nesusekė. Tačiau vietos ir apylinkės gyventojai pajuto, kad yra kažin kokia nematoma ir jiems nežinoma jėga, kuri jais rūpinasi.

Po to įvykio, pas mokytoją atėjo keliolika tėvų pasikalbėti dėl savo vaikų pažangumo. Ką jie ten kalbėjo, pašaliniai niekas negirdėjo, tik eidami namo tėvai sprendė jiems neaiškų klausimą:

—Gali ar negali lietuviai nusikratyti okupantais ir nepriklausyti nuo jų? Ir, vis dėlto, jie savo širdyse jautė, kad Lietuva turės vėl būti laisva ir nepriklausoma.

MOKYTOJO RYŽTAS

Mokytojas Vytautas vis plačiau sisižinodavo su apylinkės žmonėmis, ypačiai su jaunimu. Visokių buvo žmonių: vieni degte degė, užsiminus laisvę, kiti buvo abejingi, svyravo.

Bažnytkaimy gyveno senyvo amžiaus moteris Ona, kurią daug kas vadino davatka. Per dienas ji sėdėdavo bažnyčioje ir melsdavosi. Bet dažnai kaimynai ją matė ir kapinėse apie kapus betriūsiant. Ona gyveno kampininke tame pačiame name, kur buvo ir mokykla. Kelis kartus į dieną ji susitikdavo su mokytoju Vytautu ir kiekvieną kartą, praeidama pro šalį, garsiai prabildavo:

— Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus, — ir nueidavo savo keliais.

Tačiau Ona slėpė didelę paslaptį. Kapinių mažoje koplytėlėje po grindimis ji laikė ir saugojo lietuvių partizanų atsišaukimus, mokytojo Vytauto perduodamus saugoti, kad jie nepatektų į enkavedistų rankas.

Ona nesukeldavo enkavedistams jokio įtarimo, tad naktimis, laikas nuo laiko, ji ir paskleisdavusi miestelyje tų atsišaukimų. Pyko, keikėsi enkavedistai, sekte sekė mokytoją, bet atsišaukimų platintojo niekaip negalėjo sučiupti. O Ona, su rožančium rankose, vis melsdavosi bažnyčioje, arba kapinėse.

Gyventojų tarpe ūpui kylant, mokytojo darbas gausėjo ir plito. Jaunimas įprato žiūrėti į mokytoją, kaip į savo vadą. Jie dažnai klausdavo jį, ar verta eiti pas miško brolius partizanus.

— Žinoma, atsakydavo mokytojas.

— O iš kur gi ginklų gausim?

— Laisvė ir ginklai eina kartu. Kur tik pakyla laisvės judėjimas, ten ginklai patys ima plaukti.

Ir, štai, mokytojo priežiūroje susiorganizavo slaptas būrys ryžtingų jaunuolių, kurie pasižadėjo stoti kovon už tėvynės laisvę, kai tik bus duotas ženklas.

DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, II

O. URBONAS

(Pradžia KARIO Nr. 1)

Švedai rodo tokius savo nuostolius: 2 karininkai, 3 puskarininkiai ir 52 eiliniai žuvo ir 8 karininkai, 6 puskarininkiai ir 167 eiliniai buvo sužeisti. Vyšnioveckio kariuomenės nuostoliai buvo žymiai didesni. Pagal švedų davinius, 2,300 lavonų, sekančiomis dienomis, kautynių lauke, buvo surinkta ir palaidota. Belaisvių skaičius įvairiuose dokumentuose rodomas įvairus, tai 230, tai 287. Be to, dalis Vyšnioveckio žmonių paskendo Dauguvoje, nes kautynių pradžioje Dauguva buvo beveik užpakaly, o kautynių metu, dešinysis sparnas buvo nustumtas dar toliau į šiaurę.

Karinis grobis, patekęs švedams į rankas, buvo labai didelis: be visos Vyšnioveckio kariuomenės gurguolės, kurią dalinai Sapiegos raiteliai išplėšė, švedams teko 23 pabūklai, 26 statinės parako, 305 šautuvai, 8,000 rankinių granatų ir t. t. Pabūklų buvo du 12 svarų, vienas 10-svarų, du 6-svarų ir kt. Iš šito matome, jog Vyšnioveckio kariuomenėje artilerija buvo sudaryta ne vien iš lauko lengvosios artilerijos, bet ir iš tam tikro skaičiaus sunkesnių ir net sunkiųjų pabūklų. Rusų pulkai neteko 6 didžiųjų ir 11 mažesniųjų vėliavų ir 4 dragūnų standarčių, lietuvių, gi, kariuomenė neteko 13 vėliavų ir 7 kavalerijos standarčių.

Ką galima apie šias kautynes pasakyti? Vyšnioveckiui, žinoma, galima prikišti, kad jis užėmė pozicija, turėdamas užnugaryje upę be tilto. Tokią poziciją galima būtų užimti, turint tikrai augštos kokybės kariuomenę, kuriai galima būtų pasitikėti, kad užimtų pozicijų nepaliks. Dėl jo paties vaidmens kautynių metu nieko pasakyti negalima, nes nėra davinių. Vargiai jis galėjo pasireikšti kautynėse, nes nuo pat kautynių pradžios jo daliniai susvyravo ir jam, tur būt, vien tik teko stengtis užkimšti tai vieną, tai antrą spragą. Nedėkingas tai yra darbas, ir retai kada duoda teigiamų rezultatų.

Dėl švedų, tai jau kitas dalykas. Čia davinių pakanka, kad jiems prikišti:

1. Kautynių pradžioje Loevenhauptas paleido vadovavimą iš savo rankų. Ir Stackelbergo dešiniajame sparne, ir Zawišos kairiajame, abi atakos buvo pravestos jų iniciatyva, be atatinkamo įsakymo, ir Loevenhauptui teko tolesnėje kautynių eigoje savo veiksmus taikinti tai padėčiai, kuri susidarė po tų abiejų atakų;

2. Vieno žvilgsnio į žemėlapį užtenka, kad pamatyti, jog švedų dešinysis sparnas buvo nukreiptas į pavojingiausią priešui tašką. Čia ėjo jo vienintėlis atsitraukimo kelias. Atatinkamomis jėgomis jo užėmimas Vyšnioveckio atsitraukimą paverstų neįmanomu. Tačiau, savo kavaleriją Loevenhauptas skirsto šabloniškai — po pusę į kiekvieną sparną, o visą pėstiją telkia centre, palikdamas sparnus visiškai be pėstininkų;

3. Turėdamas savo žinioje skaitlingą Sapiegos kavaleriją, jis stato ją į antrąjį skaidi-

---

1947 METAI

Enkavedistai kaž kokiu būdu sužinojo, kad mokytojas priklauso partizanams ir kartu su jais dirba. Vieną naktį pasibeldžia kaž kas į mokytojo kambario duris. Keturi įtužę enkavedistai įsiveržia vidun ir suima mokytoją. Ar jį išdavė nežinomas slapukas, ar enkavedistai buvo nužiūrėję jį sau auka, už visus nepasisekimus ir patirtą baimę, niekas to nežinojo.

1947 metais gegužės mėn. 15 dieną, auštant rytui, enkavedistai varė, kapinių link, surištą mokytoją, sukruvintu veidu ir užtinusiais antakiais Netoli kapinių ant kalnelio enkavedistai sustojo. Mokytoją Vytautą paliko stovėti vietoje, o enkavedistai pasitraukė kelis žingsnius atgal. Pakilo 4 šautuvai, ir pasigirdo šiurkšti komanda:"Agon" (ugnis!).

Mokytojas po šūvių salvės susmuko, krauju aplaistydamas tėvų žemę, kuriai jis siekė laisvės . . .

Jo kūnas buvo užkastas plikam kalnely, bet vėliau idėjos draugai naktį perkėlė jį į kapines ir palaidojo šalia koplytėlės, kur buvo laikomi partizanų atsišaukimai. Jo kapą gražiai tvarkė Ona ir kasmet apsodindavo žydinčiomis gėlėmis.

Caro atstovas A. D. Menšikovas

nį skirdamas jai visiškai pasyvų vaidmenį, vieton duoti įsakymą iš anksto giliai apeiti Vyšnioveckio kairįjį sparną ir išeiti į jo atsitraukimo kelią. Zawiša, savo iniciatyva, paliuosavo Sapiegos kavaleriją nuo kautynių žiūrovo vaidmens ir tuo žymia dalimi prisidėjo prie pergalės.

Ta švedų pergalė, žinoma, daugiausia atsiliepė Kuršo — Lietuvos fronte. Švedai įgavo laisvas rankas veikti Lietuvoje pagal savo norą, nes dabar nebuvo Lietuvoje priešo, kuris galėtų švedams rimčiau priešintis. Jų įtaka žymiai sustiprėjo, ir daugiau bajorų ir šlėktos atsigrįžo nuo Oginskio ir perėjo Sapiegos pusėn. Vyšnioveckis nustojo didesnės pusės savo kariuomenės, Korsako rinktinė ir Biržų buvusi įgula žuvo, ir jam nieko kito nebelio, kaip laukti atvykstant stipresnių rusų jėgų į Lietuvą.

Švedų pergalė ties Jokūbpiliu nebeliko be įtakos ir kitiems karo frontams. Jau liepos 21 d., reiškia, dar prieš kautynes ties Jokūbpiliu, Rygos gubernatorius rašė Loevenhauptui, kad stiprios rusų jėgos įsiveržė į Livoniją, kur plėšė ir degino Pernau kryptimi. Jis spėja, kad pasisekęs smūgis į Vyšnioveckio kariuomenę gali tolesnį rusų veržimąsi sustabdyti. Nėra dokumentų, kurie tą Rygos gubernatoriaus spėjimą patvirtintų, tačiau faktas, kad po Loevenhaupto pergalės ties Jokūbpiliu tolesnės rusų operacijos Livonijoje buvo sustabdytos. Galima spėti, kad švedų pergalė ties Jokūbpiliu įrodė rusams, jog pribrendo laikas pasiųsti Lietuvos link stipresnes jėgas, jei nenorima visiškai nustoti įtakos Lietuvoje. Apkasuose ties Narva šia prasme ėjo derybos tarp rusų caro ir saksų pasiuntinių. Ten prieita išvados, kad rusų pagrindinės jėgos turi būti, aplinkybėms leidus, nukreiptos Lietuvon. Įdomus šiuo atžvilgiu yra Patkulio rugpjūčio 22 d. laiškas Golovinui: "Von der Littauischen Niederlage schreibe ich hier nichts, weil davon schon umstaendlicher Bericht bey Ihro Zaar. Maijt. wird eingelaufen sein. Allein dies ist zu considerieren, kass die Sache von grosser consequence, weilen die Sapiehiesche Faction daselbst noch sehr gross. und nach dieser erhaltenen Victorie der Koenig (Augustas II)so wohl als die wohlgesinnten Polen sich vorstellen, dass Litthauen zu der Confoederation (in Warschau) treten werde; dafern nicht ein betraeglicher Secour von Ihro Z. M. der Orten bey Zeiten ankommt" (originalo rašyba) — apie Lietuvos pralaimėjimą čia nieko nerašau, nes apie tai pas Jo Carinę Didybę jau bus atėjęs išsamus pranešimas. Tačiau,reikalinga atsižvelgti į tai, kad reikalas gali būti didelių pasekmių, nes Sapiegos frakcija ir taip labai stipri, o po šitos pergalės, karalius ir palankūs lenkai, gali įsivaizdinti, kad Lietuva prisijungs prie Varšuvos konfederacijos; jei reikiamu laiku neatvyks Jo Carinės Didybės žymesnės jėgos.

BIRŽŲ APGULIMAS

Ties Jokūbpiliu švedai prastovėjo nuo liepos 28 d. iki rugpjūčio 2 d. Tuo metu žuvusieji buvo palaidoti, o sužeistieji pakrauti į baidokus ir Dauguva pasiųsti Rygon. Tuo pat keliu Rygon buvo pasiųsta kautynėse paimti trofėjai ir visas karo grobis.

Rugpjūčio 3 d. švedai pajudėjo. Rugpjūčio 7 d. jie pasiekė Papilį, dvi su puse mylių į pietų rytus nuo Biržų. Čia švedai ir vėl kurį laiką prastovėjo, motyvuodami tą karo veiksmų pertrauką kariuomenės pavargimu ir poilsio reikalu, bet, faktiškai, per visą laiką buvo energingai varomi Biržų apgulimo parengiamieji darbai.

Sekančią dieną Loevenhauptas gavo iš Rygos gubernatoriaus raštą, kuriame jis siūlė Loevenhauptui skubiai žygiuoti į šiaurę ir gelbėti Livonijoje ir Estijoje kas dar galima, nes kapituliavus Tartu, toks pat likimas laukė ne tik

Narvos, bet ir Talino su Pernava. Savo atsakyme Loevenhauptas rašė, kad jo kariuomenė, pirmon eilėn, turi pailsėti, ji turi būti aprūpinta rūbais ir avalyne, per vasarą sudėvėta. Be to, jis rašė, kad jo kariuomenė daugumoje sudaryta iš įvairių tvirtovių įgulų, kurios negali nutolti nuo savų tvirtovių, kad nebūtų nuo jų atkirstos ir t.t. Toks susirašinėjimas tęsėsi ilgokai, kol, galų gale, Karolio XII liepos 23 ir liepos 25 d. laiškai jį nutraukė. Karolis visiškai palaikė tokį Loevenhaupto nusistatymą, sutiko su viskuo, kas iki tol Lietuvoje buvo padaryta ir dar kartą patvirtino, kad švedų svarbiausias uždavinys tame fronte yra Kuršo gynimas ir Lietuvos pacifikavimas. Sapiega, iš savo pusės, siūlė Loevenhauptui žygiuoti į Vilnių, kur jis (Sapiega) sušauktų bajorų ir šlėktos suvažiavimą tikslu priversti juos prisijungti prie Varšuvos konfederacijos. Tačiau, žygiuoti taip toli nuo Kuršo sienos Loevenhauptas nesutiko, ir, galų gale, švedų planas — pulti Biržus susikristalizavo. Ten įgula, po Vyšnioveckio pralaimėjimo ties Jokūbpiliu, buvo sudaryta vien tik iš lietuvių.

Kol karo veiksmai Lietuvos fronte vystėsi čia nurodyta prasme, saksų pasiuntinys prie rusų caro pakartotinai ragino jį skubėti Lietuvai pagalbon, nes tolesnis laiko gaišinimas galėjo priversti prie visiško fronto subyrėjimo. Rugpjūčio 6 d. caras Petras, apkasuose ties Narva, galų gale, davė iškilmingą pažadą, kad kai tik bus užimta Narva, jis su "savo kariuomenės elitu" žygiuos Lietuvon. Rugpjūčio 23 d. tas caro pažadas saksų pasiuntinių ir rusų užsienių reikalų ministerio buvo surašytas protokolo formoje ir buvo suformuluoti tie reikalavimai, kurie išplaukė iš numatyto rusų kariuomenės žygio į Dauguvos sritį. Tuo pat metu caras davė įsakymą kunigaikščiui Anikitai Repninui žygiuoti su pėstija ir dragūnais į Polocką ir dar, tuo pat keliu, pasiuntė ir Šeremetevą su likusiais dragūnais. Repninui buvo duotas įsakymas pirmon eilėn surinkti Polocke maisto 40,000 vyrų kariuomenei, įtvirtinti Polocką ir stebėti priešo veiksmus. Bet, kaip toliau pamatysim, didesnė jo rinktinės dalis tuojau po atvykimo prie Dauguvos susidūrė su švedų kariuomene Lietuvoje. Bet, kol tas įvyko, Lietuvoje atsirado didelių pasikeitimų.

Biržų operacijai buvo pradėta ruoštis tuojau po kautynių ties Jokūbpiliu. Bauskės komendantas gavo įsakymą parengti žygiui apgulos artileriją, kuri jau nuo gegužės mėnesio stovėjo Bauskėje, o Mintaujoje buvo sudaryta artilerijos žygio apsauga iš pėstininkų ir surinktas aptarnaujantis personalas. Technikinis personalas išžygiavo iš Mintaujos rugpjūčio 12 d., o po dviejų dienų iš Mintaujos išvyko 150 pėstininkų ir 80 dragūnų, kurie turėjo sudaryti tos artilerijos apsaugą. Ryga irgi prisidėjo stiprinti Biržų apgulos kariuomenę artilerija. Viena 100-svarų mortyra ir keturios 18-svarų kanuolės rugpjūčio 31 d. Rygoje buvo pakrautos į baidokus ir po 4 dienų atvyko į Mintaują.

Iš visų tų pasirengimų galima padaryti išvadą, kad švedai Biržuose tikėjosi sutikti dide-

Maskvos vaizdas XVII amžiuje.

Biržų Pilies apgulimas 1704 m. rugpjūčio 16 d.

lį pasipriešinimą. Jų spėjimas dalinai ir pasitvirtino.

Apgulos metu Biržų tvirtovė turėjo keturis bastionų frontus, iš kurių vienas (katras — išaiškinti nepavyko) buvo sustiprintas vien tik palisadomis ir neturėjo griovio. Tvirtovės artilerija buvo sudaryta iš 38 gerų metalinių pabūklų ir 3 didelių mortyrų, iš jų viena buvo 150 svarų kalibro ir dvi 60-svarų. Tvirtovės komendantas buvo plk. ltn. Ernestas Neresius (jau anksčiau cituotas seržantas Petre tvirtina, kad Biržų komendantas buvo plk. Taube, tačiau jo tvirtinimas, atrodo, yra abejotinas). Įgulos didumas įvairiuose šaltiniuose paduodamas įvairus, paėmę vidurkį, gausim apie 800.

Loevenhaupto kariuomenė rugsėjo 2 d. turėjo 4,745 vyrus, iš jų 2,953 pėstininkus, 100 artilerininkų ir likusius raitelius ir dragūnus. Tačiau reikia atsiminti, kad apgulos metu švedai gavo pastiprinimų iš Kuršo. Kas liečia švedų artileriją, tai jos kiekį ir kalibrus tiksliai nustatyti nebuvo galima. Sunkiausias pabūklas, apie kurį apgulos metu kalbama, buvo 80-svarų mortyra (kur dingo 160-svarų mortyra ir 18-svarų patrankos, iš Rygos pasiųstos į Mintaują, nežinoma, nes niekur apie jas nesuradau nė žodžio), toliau kalbama apie vieną 40-svarų, vieną 30-svarų ir dvi 20-svarų mortyras, apie 2 gaubicas nežinomo kalibro, apie dvi 12-svarų patrankas, keturias 6-svarų ir apie keletą 3-svarų patrankas, kurių uždavinys buvo, kaip sako dokumentai, apšaudyti tvirtovę įkaitintais sviediniais. Iš to prašosi išvada, kad švedų apgulos artilerija buvo silpnesnė už tvirtovės artileriją. Ar taip tikrumoje buvo — sunku pasakyti, nes žinios apie artileriją švedų dokumentuose yra taip išmėtytos, kad susidaryti sau tikrą vaizdą tikrai yra neįmanoma.

Rugpjūčio 16 d. švedai priartėjo Biržus ir sustojo maždaug 3 km. į pietus nuo tvirtovės, mažo ežerėlio krante. Saugumo sumetimais ir maisto rekvizicijų tikslams į Vabalninką buvo išsiųstas kavalerijos dalinys iš maždaug 500 raitelių, kurie susidūrė su lietuvių rinktine, vedama plk. Kristoforo Čenickio. Loevenhauptas, manydamas, kad ta lietuvių rinktinė turi uždavinį trukdyti apgulos kariuomenei, davė įsakymą ją pulti, tačiau ji pati atsitraukė. Dar prieš apgulos pradžią Sapiega su savo kariuomene atsiskyrė nuo švedų ir nužygiavo į Žemaitiją, norėdamas paraginti Žemaitijos bajorus prisidėti prie Varšuvos konfederacijos. Jam tas žygis dalinai ir pavyko. Apgulai prasidėjus, Sapiega sugrįžo ir prisidėjo prie Biržų tvirtovės puolimo.

Apgula prasidėjo rugpjūčio 18 d. Tvirtovės puolimas bvo pradėtas iš pietų-rytų krypties. Čia buvo pradėta kasti priekinė linija, kuri šiaurėje siekė Agluonos upelį, priešais miestelio pietų-rytų kampą. Toje linijoje buvo iškasti trys, taip vadinami, katilai mortyroms, vienas vienai 80-svarų mortyrai ir du kiti — kiekvienas dviem mortyroms mažesnio kalibro, toliau, vienas apkasas dviejų pabūklų baterijai 6-svarų patrankų ir vienas baterijai 3-svarų patrankų, kurios apšaudė tvirtovę įkaitintais sviediniais. Be to, šiaurėje, kitoje ežero pusėje, buvo iškasta pozicija 6-svarų keturių patrankų baterijai.

Švedams apgulos darbus bevykdant, Biržų tvirtovės artilerija šaudė daugiau kaip pusę dienos, bet, pagal visus švedų dokumentus, atrodo, kad jos ugnis buvo labai neveiksminga. Apšaudymo plotas priešais tvirtovę, dar prieš švedų atvykimą, įgulos buvo išvalytas, miestelis nudegintas, o prieigos prie tvirtovės kai kur buvo aprūpintos užtvaromis, nors ir gan primityvios formos. Palaikyti įgulos moralę, apgulos metu, komendantas, laikas nuo laiko, įsakydavo skambinti bažnyčių varpais, o iš ryto ir vakare griežti "janičarų" orkestrui".

Rugpjūčio 25 d. apgulos darbai buvo baigti, ir Loevenhauptas, tų laikų papročiu, pasiūlė tvirtovei pasiduoti. Tvirtovė, tačiau, kapituliuoti nesutiko ir švedų apgulos artilerija paleido ugnį. Bet ir švedų artilerijos ugnis buvo neveiksminga. Sunkiausias švedų pabūklas (80-svarų mortyra) greit išėjo iš rikiuotės, nes iš atsiųstos municijos tik 20 sviedinių tiko tam pabūklui, kiti sviediniai buvo didesnio kalibro ir jais šaudyti, žinoma, nebuvo galima. Be to, viena mortyra ir dvi gaubicos bešaudant susprogo. Iš Rygos ir iš Mintaujos buvo skubiai pareikalauta naujos artilerijos, bet ji pavėlavo dėl transporto priemonių stokos ir labai blogo kelių stovio. Švedai griebėsi ypatingų priemonių, kad pristatytų artileriją į Biržus. Loevenhaupto įsakymu, visi karininkai buvo priversti atiduoti savo nuosavus jojimo arklius, kurių pagalba nauja artilerija, galų gale, pasiekė Biržus. Švedai papildomai gavo 6 mortyras, 2 gaubicas, 6 sunkesnes patrankas ir 12 lengvų lauko patrankų. Artilerija, kuri rugsėjo 4 d. iš Rygos atvyko į Mintaują, atrodo, nebesuskubo atvykti prie Biržų.

Kartu su apgulos artilerijos sustiprinimu, švedai susirūpino ir gyvosios jėgos padidinimu, panaudodami, pirmon eilėn, Kuršo tvirtovių įgulas. Nežiūrint to, kad įgulos jau anksčiau buvo gerokai apkarpytos, jos ir vėl buvo priverstos atiduoti dalį savo žmonių. Bauskė, kuri iš viso teturėjo nedaugiau kaip 100 apmokytų kareivių, turėjo pusę jų pasiųsti į Biržus, o Mintaujos komendantas buvo priverstas pasiųsti į

Biržus 400 pėstininkų — lygiai pusę savosios įgulos.

Apgulos eigoje irgi įvyko tam tikrų pakeitimų. Disponuodami, iš pradžių, gan neskaitlinga artilerija, švedai greit įsitikino, kad vien bombardavimu Biržus kapituliuoti jie neprivers. Teko griebtis ir ofenzyvinių veiksmų, apgulos liniją teko prailginti, o pirmąją liniją palaipsniui išstumti pirmyn. Savo raporte Karoliui XII, rugsėjo 11 d., Loevenhauptas sako, kad jis, greičiausiai, bus priverstas pulti Biržus jėga, nors ir svyruoja Biržus atakuoti, žinodamas stambesnių rusų jėgų atvykimą ir norėdamas išvengti didelių nuostolių. Tačiau prie atakos reikalas nedaėjo. Rugsėjo 13 d. Sapiega parašė laišką Biržų komendantui ir kitą dieną, t. y. rugsėjo 14, Biržai kapituliavo. Kapituliacijos sąlygos buvo lengvos. Visiems buvo duota teisė laisvai apsispręsti, ar jie ir toliau nori tarnauti Augustui II, ar nori pereiti Sapiegos pusėn, kitais žodžiais, prisijungti prie Varšuvos konfederacijos. Visa įgula, išskyrus patį komendantą ir 35 jo artimiausius bendradarbius, pasinaudojo pasirinkimo laisve ir perėjo į Sapiegos kariuomenę. Komendantas ir jo žmonės buvo paleisti su ginklais.

Kapituliacijos sąlygomis Biržai turėjo būti atiduoti jų teisėtam savininkui — princesei von Neuburg, bet sutartis visiškai nutylėjo, kas darytina su artilerija ir su pačia tvirtove — ar ji paliekama nepaliesta, ar turi būti nugriauta. Nuostoliai ir vienoje ir antroje pusėje yra neaiškūs, nes visi tuometiniai dokumentai juos paliečia tik bendrais žodžiais, nepaduodami jokių skaičių. Sakoma tik, kad nuostoliai buvę menki.

Biržų užėmimas buvo didelis švedų laimėjimas Lietuvoje, nes, kaip anksčiau matėme, jie buvo lietuvių partijų išeities punktas puolant Kuršą ir jo išmėtytas švedų įgulas. Dar didesnės reikšmės, be abejo, Biržai įgautų, rusų pagrindinėms jėgoms pajudėjus Lietuvos link. Kad ir rusai teikė Biržams didelę svarbą, matome iš jų reagavimo, kai juos pasiekė žinia, kad Biržai yra apgulti. Švedai irgi pakankamai įvertino Biržų svarbą, dėl to ir nutarė išvežti iš Biržų visą artileriją ir visas atsargas, o pačius Biržus sugriauti (tas Loevenhaupto sprendimas vėliau buvo Karolio XII patvirtintas).

Rugsėjo 17 d. Loevenhauptas su savo kariuomenės pagrindine dalimi paliko Biržus ir nužygiavo Kuršo link, paimdamas su savim Biržų artileriją ir atsargų dalį, kurią pajėgė pakrauti į suvarytas pastotes. Biržuose buvo palikta 100 vyrų komanda nugriauti visus įtvirtinimus ir 1000 — 1100 raitelių rinktinė (vadas plk. Wennerstedt), kuri paliktą komandą turėjo apsaugoti ir maitinti.

Wennerstedtas paliko Biržus dieną vėliau, iššygiuodamas Vabalninko link, o iš ten Kupiškio — Rokiškio link. Rugsėjo 25 d. jis apsistojo srityje į pietus nuo Rokiškio. Priešo jis laukė iš bet kurios pusės, išskyrus Žemaitiją, kur tuo metu stovėjo Sapiega su savo kariuomene. Daug agentų buvo išsiųsta į visas puses: Daugpilio, Jokūbpilio ir Kauno link.

Žinios apie priešo pasirodymą plaukė iš visų pusių. Bijodamas būti atskirtas nuo Biržų, Wennerstedtas perėjo į kaimą Melaiščiai — 13 km į pietus - rytus nuo Biržų. Jam teko įsitikinti, kad griovimo darbai Biržuose vos tik įpusės, nes švedams trūko tam darbui techniškai apmokytų žmonių. Kiekvieną dieną Wennerstedtas suvarydavo šimtus ūkininkų su vežimais, kad pagreitintų Biržų griovimą, bet tas mažai padėjo, nes ūkininkai nerodė jokio noro prie griovimo darbų prisidėti.

Spalio 8 d. švedus pasiekė žinia, kad gen. Ronne su 4,000 rusų rinktine apsistojo Dusetose, o spalio 9 d. kita žinia, kad 5,000 vyrų rinktinė (iš jų pusė rusų) užėmė Pandėlį. Švedai nusprendė, kad ilgiau stovėti Biržuose negalima, ir, trumpai pasitarę, nutarė susprogdinti vakarinį tvirtovės kampą, kur minos jau buvo pakastos, viską gi kitą — padegti. Taip ir buvo padaryta.

Spalio 11 d. jie paliko Biržus ir tą pat dieną pavakarėje pasiekė Bauskę. Ten jau anksčiau iš Biržų buvo atvaryta 134 galvijai ir 109 avys įgulos maitinimo reikalams.

Seržantas Petre savo dienyne rašo, kad apie 1000 lietuvių atjojo į Biržus dar prieš minų sprogimą, kur nelaisvėn paėmė pionierių leitenantą ir du minininkus, kurie buvo sugrįžę į Biržus, nes sprogimas savu laiku neįvyko. Kiti šaltiniai šios žinios nekartoja ir netvirtina, kas, žinoma, dar nereiškia, kad taip negalėjo įvykti.

(Bus daugiau)

Apie pirmuosius 2 pēst. pulko metus

P. ŽILYS

Pereitų metų KARYJE tilpo ats. mjr. Prano Mačiulio atsiminimai: "Pirmaisiais 2 pēst. pulko metais". Tuose atsiminimuose Pr. M. aprašo įvykius iš pirmųjų 2 p. pulko gyvenimo dienų, stovint Kaune, ir kariaujant su bolševikais ir bermontininkais. Apie tuos laikus ir žygius daugelis esame girdėję ir nemažai skaitę spaudoje. Todėl, manau, pravartu bus dėl tų atsiminimų pareikšti keletą pastabų.

1. Pr. M. vaizdžiai aprašo 2 p.p. pasikrovimą šančių rampoje, 1919 m. gegužės viduryje, vykstant į frontą — Kėdainius.

Išvardina batalionų pasikrovimo tvarką ir jų vadus. Esą I batalionas — vadas kar. Motiejūnas-Valavičius, II — kar. Laurinaitis, III — kar. Petruitis. IV batalionas — vadas kar. Butkus, ūkio dalis, mok. kuopa ir, pagaliau, likę Panemunėje ir į pulką nebeatvykę. Iš jų vėliau buvęs suformuotas atskiras Marijampolės batalionas, vėliau pavadintas 6 p. pulku.

Iš J. Petruičio atsiminimų "Laisvę ginant" žinoma, kad anuo metu 2 p. p. batalionų vadais buvo: I bn. — kar. Butkus, II — kar. Laurinaitis, III — kar. Motiejūnas-Valevičius, o kar. Petruitis buvo (8?) kuopos vadas. Apie IV batalioną nieko nekalbama, nes jis liko Kaune ir buvo performuotas į atsargos batalioną (?).

Atskirojo Marijampolės bataliono istorija yra tokia. 2 p. p. kovojant su bolševikais Abelių — Sartų ežero riboje, buvo išskirtas kar. Butkaus vadovaujamas I Bn. ir pavadintas ats. Marijampolės batalionu, iš kurio vėliau išsivystė 6 p. pulkas.

Ats. Marijampolės Bn. užėmė barą tarp Ats. Panevėžio Bn. ir 2 p. p., abiejose Panevėžys — Daugpilis geležinkelio pusėse ir kovojo su bolševikais. Taigi, buvo 2 p. p. kaimynas iš kairės.

Kar. Petruitis buvo paskirtas Bn. vadu tik apie liepos 1 d., kovojant su bolševikais Mičiūnų kaimo apylinkėse, kai buvo iš naujo formuojamas I Bn.

2. Pagal Pr. M. atsiminimus išeina, kad 2 p.p. trys batalionai, su kitais daliniais, pasikrovė šančių rampoje ir nuvyko į Kėdainius. Pagal Petruičio atsiminimus išeina, kad gegužės 10 d. 1 p. p. III Bn. ir vienas sunk. kulk. būrys, vadovaujamas kar. Motiejūno-Valavičiaus, traukiniu buvo pasiųsti iš Kauno į Kėdainius.

Iš Kėdainių III Bn. nužygiavo į Ramygalą. Čia iš Ats. Panevėžio Bn. ir 22 p.p. III Bn. buvo sudaryta rinktinė, kuri gegužės 17 d. buvo sutelkta Krekenavos - Ramygalos riboje ir gegužės 18 d. pradėjo pulti bolševikus, tikslu užimti Panevėžį.

Gegužės 19 d. rinktinė išvijo bolševikus ir Panevėžį užėmė.

Bolševikai, tačiau, persitvarkė, pritraukė rezervus (6 latvių pulką), gegužės 22 d. perėjo priešpuolin ir atsiėmė Panevėžį. Tada ir Panevėžio rinktinė persitvarkė, gegužės 23 d. vėl puolė Panevėžį, išvijo bolševikus ir pasiekė ribą — Liudynė, Kurgonai, Karšinauka, Pinava. Tik, kai antrą kartą bolševikai buvo išvyti iš Panevėžio, tada 2 p.p. atvyko į Panevėžį.

3. Pr. M. vaizdžiai aprašo 2 p.p. žygį iš Kėdainių į Panevėžį. Jis gražiai išrikiuoja žygiui visus tris batalionus, savo sunk. kulk. kuopos tris būrius priskiria prie batalionų, o pats su vienu būriu prisijungia prie pulko štabo. Kadangi iš Petruičio atsiminimų žinoma, jog tuo metu III Bn. ir vienas sunk. kulk. būrys kovėsi su bolševikais, tai išeina, kad Pr. M. nebeprisimena ne tik, kiek batalionų žygiavo, bet ir kaip buvo paskirstyti, jo paties vadovaujamos, sunk. kulk. kuopos būriai.

4. Iš Pr. M. atsiminimų matosi, kad 2 p. p. iš Kėdainių į Panevėžį žygiavo 3 paras (?). Iš to seka išvada, kad kai 2 p. p. pradėjo žygį, tai tuo pačiu metu Panevėžio rinktinė kovėsi su bolševikais prie Panevėžio.

Turint tai omenyje, darosi visai nesuprantama, kokiu būdu 2 p. p. žygio metu galėjo sutikti bolševikų pasipriešinimą prie Surviliškio ir panaudoti artileriją, kurios šūvių išgąsdinti klebonijoje buvę bolševikai išbėgiojo?

Kyla klausimas, ar čia nėra supainiotas įvykis su Deltuvos klebonija, į kurią 1919 m. kovo 28 d. pataikė pirmasis paleistas mūsų artilerijos sviedinys ir išvaikė ten buvusius bolševikus?

Kai Pr. M. kalba apie žygį iki Ariogalos, tai tenka daleisti, kad kalbama apie žygį iki Eriškių (?). Bet darosi nesuprantama, kodėl Pr. M. nieko neužsimena, kad gegužės 18 d. ties Eriškiais įvyko gana smarkus Panevėžio rinktinės kariosios voros susirėmimas su bolševikais? To susirėmimo metu žuvo kariosios voros kar. Nastopka. Tik įliejus į kautynes, iš rinktinės rezervo, dvi kuopas (?), pasisekė padėtį atitaisyti ir bolševikus išvyti.

5. Pr. M. lengvai ir gražiai rašo, kad II Bn. atvykęs į Panevėžį nesutikęs bolševikų pasipriešinimo, tik, esą, III Bn. sutikęs gana rimtą pasipriešinimą prie Velžių kaimo, kur bolševikai atkakliai gynę tiltą per Nevėžį. Bet, esą, bolševikus pasisekė išvaikyti vienai mūsų kuopai, perbridus per Nevėžį ir užėjus jiems į užnugarį.

Viskas būtų gerai ir gražu, jeigu nebūtų žinoma, kad dėl Panevėžio su bolševikais buvo kovojama gegužės 18-23 d. laikotarpyje, kad apie tas kovas rašoma Petruičio atsiminimuose, L. Enciklopedijoje ir kitur. O kaipgi bolševikai galėjo ginti Velžių tiltą, kad tuo metu Panevėžio rinktinės daliniai jau buvo užėmę — Liudynė, Kurgonai, Karšinauka, Pinava ribą?

6. Pr. M. vaizdžiai aprašo 2 p.p. kovas sy bermontininkais, ypatingai kaip jis pats vadovavo puolant Radviliškį, sužeidus kar. Motiejūną-Valevičių.

Yra žinoma (ypač iš Š. S-gos istorijos), kad 2 p. p. batalionui nepasisekus išmušti iš Radviliškio ten įsitvirtinusių bermontininkų, fronto vadovybė pasiuntė į tas kautynes 1 p. pulką. 1 p. pulkas palaužė bermontininkų pasipriešinimą ir užėmė Radviliškį. Neaišku, kodėl Pr. M. apie tai nebeprisimena.

Toliau Pr. M. aprašo karo lauko teismus.

Esą, dar 2 p. p. tebebūnant vagonuose Kėdainių stotyje, Ats. Panevėžio bataliono kariai atvedę į pulko štabą suimtą civiliniai apsirengusį vyrą, kuris buvęs įtartas šnipinėjimu ir kuriam teisti buvęs sudarytas karo lauko teismas.

Teisiamasis pasisakęs esąs lietuvis ir III bolševikų korpo vyriausias politrukas. Esą tai liudijo pas jį rasti dokumentai ir jis pats prisipažinęs toks buvęs. Tai buvęs Vitkauskas. Jis papasakojęs pats, kad atėjęs pasižiūrėti, kas čia dedasi. Tei siamasis arogantiškai laikėsi teismo metu ir sakėsi, kad surinktas žinias būtų perdavęs savo v-kams, bolševikams ir t.t.

Čia Pr. M. paskelbė apie Vitkauską naują versiją. Yra gerai žinoma, kad Vitkauskas buvo karo komisaras Panevėžyje. Jo įstaiga vadinosi — Kauno gubernijos karo komisariatas. Jos lange buvo rusiška iškaba

kauskas dėvėjo raudonosios armijos uniforma ir turėjo ginklą—revolverį.

J. Petruitis savo atsiminimuose gerai — aiškiai aprašo, kaip gegužės 18 d. Barklainių apylinkėje karo komisaras Vitkauskas raitas ir ginkluotas pasidavė nelaisvėn. Kita versija yra, kad karo komisaras Vitkauskas buvo paimtas į nelaisvę, rodosi, su penkiais latviais raudonarmiečiais. Visi jie buvo uniformuoti ir ginkluoti.

Visai nesuprantama, kaip paimtas į nelaisvę uniformuotas ir ginkluotas komisaras Vitkauskas galėjo pasidaryti civiliniu šnipu?

Esant Panevėžyje, Pr. M. buvęs paskirtas karo lauko teismo pirmininku, išnagrinėti dr. Prano Mažylio ir dr. V. Kuzmos bylas. Jis rašo, kad tuometinis Panevėžio karo komendantas suiminėjęs ne tik įtartus bolševikų simpatikus, bet net ir garbingus lietuvius. Toliau, Pr. M. rašo, kad nuvykęs komendantūron teismo posėdin, jis radęs susirinkusius visus teismo narius ir pilną kambarį pašalinių, miesto ligoninės tarnautojų, su gailestingomis seselėmis priešakyje. Jų buvę penkios ar šešios. Sako: įėjus į kambarį — sesutės puolę į mane, prašydamos ir aiškindamos, kad gydytojai per visą bolševikų okupaciją Panevėžyje buvo ne tik geri žmonės, bet, tiesiog, angelai.

Apie patį teismą Pr. M. rašo, kad kaltinimo medžiagoje nebuvę nieko rimto, apart asmeniškų sąskaitų suvedimo. Teismo metu, esą, paaiškėję, kad gydytojai buvę nuolatiniai Panevėžio gyventojai, turėję draugų ir priešų. Teismo metu paaiškėję, kad gydytojai esą nekalti ir buvę nutarta juos paleisti.

Kai buvęs karo lauko teismo pirmininkas taip gražiai atestuoja teisiamuosius, net prisegdamas jiems ki tų duotus, garbingų žmonių ir angelų vardus, nesileisdamas į platesnius aiškinimus bei išvedžiojimus, patiekiu skaitytojui ištrauką iš savivaldybininko Veko straipsnio, tilpusio "Savivaldybėje" Nr. 11, 1933 m. lapkričio mėn., "Iš Panevėžio miesto s-bės įsikūrimo istorijos". Straipsnyje apie dr. Prano Mažylio darbus 1919 m. bolševikų okupacijos metu rašoma taip:

"... Tik štai 1919 m. sausio 7 d. į miesto savivaldybę atvyko dabar žinomas Kaune, tada Panevėžy praktikavęs, daktaras M. ir paklausė, ar miesto savivaldybė sutiksianti geruoju atiduoti jam ginklus, kaip vietinio "sovdepo" atstovui, kurio žiniomis, miesto savivaldybė jų iš vokiečių daug gavusi. Jei ginklai nebūsią atiduoti, pabrėžė sovdepo atstovas, esą pavojaus, kad internacionalinė kariuomenė, kuri jau esanti prie Subačiaus, bombarduosianti miestą. Dr. M. įtikintas, kad miesto dispozicijoje tėra tik 10 šautuvų, patikrino miesto kasą, paskelbė kasą pereinant Panevėžio sovdepo žinion, ir miesto savivaldybė su burmistru Vitartu esanti paleidžiama. Burmistras Vitartas, didžiai sujaudintas, drebančiomis rankomis įteikė kolegai daktarui M. miesto savivaldybės bylas ir atsisveikindamas su savivaldybės tarnautojais palinkėjo, kad ta savivaldybės darbe pertrauka būtų tik laikina, o daktarui M. padarė labai nedviprasmišką pastabą dėl jo galimo likimo, turint galvoje prancūzų revoliucijos pavyzdžius".

Dr. Vl. Kuzma ėjo ranka rankon su dr. Pr. Mažyliu. Šia proga turiu pasakyti, kad tokių "garbingų žmonių bei angelų", kaip dr. Pr. Mažylio, darbams įvertinti, anais laikais M. Sleževičiaus vyriausybė buvo paskelbusi karo stovį su tokiu paaiškinimu: "Kas nusikals Nepriklausomosios Lietuvos Valstybės išdavimu, bus mirtimi baudžiamas. Ta pati bausmė laukia tų, kas padės krašto išdavikams ar slėps jų darbus, lygiai ir tų, kas nusikals ramių Lietuvos gyventojų žudymu ar plėšimu". Žiūr. M. Šleževičius — knygoje.

Kaip matome iš Pr. M. atsiminimų, būdamas karo lauko teismo pirmininku, jis nežinojo nei tikrų teisiamųjų nusikaltimų, nei kokia gresia bausmė už tuos nusikaltimus.

Kodėl taip atsitiko?

Priežastis yra ta, kad kar. Laurinaitis, kuris vedė kvotą apie dr. Pr. Mažylio ir kitų darbus, bolševikų okupacijos metu, pamatęs, kad už jų darbus gresia mirties bausmė, pats surizikavo ir ryžosi tuos nusikaltėlius gelbėti.

Jis paėmė iš dr. Pr. Mažylio, tiksliai neprisimenu, priesaiką ar iškilmingą pasižadėjimą rštu, kad jis (dr. Pr. Mažylis) daugiau savo gyvenime politinėje veikloje nebedalyvaus ir pravedė kvotą tik pro forma.

Dėl to dr. Pr. Mažyliui ir dr. Vl. Kuzmai susidarė labai palankios sąlygos. Į teismą jie galėjo atsikviesti visą ligoninės personalą, kuris juos pavertė angelais. Bet, už tai, vėliau kar. Laurinaitis turėjo nemalonumų ir rūpesčių, kai 1926 m. dr. Pr. Mažylis pamiršo duotą priesaiką ar pasižadėjimą ir pradėjo vėl politikuoti. Tada kar. Laurinaitis kreipėsi į kariuomenės vadą, išdėstė visą reikalą ir prašė patarimo, ką daryti su dr. Pr. Mažyliu, kuris viską pamiršo ir pradėjo politikuoti. Kar. Laurinaitis skundėsi, kad jis tylėti negalįs, nes jaučiąs sąžinės išmetinėjimą, o iškėlus visą reikalą oficialiai, susidarysią tam tikrų nemalonumų.

Kar. Laurinaitis buvo nuramintas. Jam buvo patarta neskubėti. Vėlesnių įvykių raida tą klausimą išsprendė.

Tenka tik apgailestauti, kad buvęs karo lauko teismo pirmininkas Pr. M., nenusivokdamas tikrovėje, švaistėsi visai nepagrįstais kaltinimais kar. Laurinaičio ir bendrai panevėžiečių adresu.

Šiandieną mes turime nemažai literatūros apie anų laikų įvykius Panevėžyje. Iš minėto Veko straipsnio ir kitų yra žinoma, kada ir kaip susitvėrė pirmoji laikinoji lietuviškoji savivaldybė, kaip ją pripažino vokiečiai, ką ji dirbo ir kaip dr. Pr. Mažylis, sovdepo atstovas, ją likvidavo.

Iš komunisto Abramavičiaus atsiminimų ir kitų žinoma, kada ir kaip susitvėrė bolševikų Revkomas — Sovdepas. Kaip buvo pasiųsta į Daugpilį delegacija kviesti į Panevėžį raudonąją armiją ir t.t.

Nemažai buvo rašyta spaudoje apie Panevėžio Revkomo — Sovdepo vykdytus teroro ir žudymo aktus. Kaip Panevėžio Revkomo — Sovdepo areštuoti nekalti lietuviai patriotai buvo šaudomi Panevėžyje ir Daugpilyje.

P. Žilys

———

G. T.

Redakcija, greičiausiai, taip ir nepastebėjo, kad KARIO Nr. 4 viršelyje atspausta kovo mėnuo, o ne balandžio...

M. M., Detroit, Mich.

Kaip tai nepastebėjome? Pastebėjome ir pačiu laiku, balandžio 1 dieną! Kai jau viskas buvo atspausdinta. **Red.**

* * *

PETRIUKO MOTINA

Šiaurinės Kalifornijos laikraštis "American Citizen", 1937 m. birželio 5 d. laidoje pranešė, kad yra ruošiama vasaros stovykla "pamokyti vaikus komunizmo teorijos ir taktikos". Rengimo komiteto narių tarpe buvo Harry Bridges (Penktojo Amendmento atstovas), Paul Orr ir ponia Jehanne B. Salinger, kurios sūnelis, greičiausiai, išėjęs tą kursą, Petriukas — Pierre Salinger, šiuo metu yra mūsų kataliko prezidento spaudos atstovas. **C. S.**

PASIKALBĖJIMAI SU STALINU

J. SKARDIS

Tokiu vardu pavadinta naujausia jugoslavų rašytojo Milovano Džilo knyga, kurią jis parašė trumpo savo laisvės laikotarpio metu 1961 m. Dėl jos jis vėl buvo pasodintas kalėjiman 1962 m.

Šios knygos angliškasis vertimas, praėjusiais metais, susilaukė labai didelio pasisekimo bei stebėtino įvertinimo, ne tik Š. Amerikoje, bet ir visame laisvajame pasaulyje.

Milovanas Džilas (Milovan Djilas), pradėjęs rašinėti dar jaunuoliu būdamas, jau anksčiau buvo žinomas savo knygomis, o ypatingai priešpaskutine savo knyga "Naujoji klasė", už kurią Jugoslavijos komunistinis teismas buvo jį nuteisęs septyneriem metam kalėjimo.

Džilas gimė Montenegro, 1911 m. Jis įstojo komunistų partijon 1932 m., o tuojau po to buvo Jugoslavijos karališkojo teismo pasodintas trejiems metams kalėjiman. 1938 m. jis iškilo komunistų partijos centro komiteto nariu, o 1940 m. net politbiuro nariu. Vokiečiams okupavus Jugoslaviją 1941 m., Džilas pasidarė partizanų vadu, o 1944 m., būdamas partizanų generolas, jis vadovavo jugoslavų karinei misijai, pasiųstai į Maskvą, kur jis susitiko didžiausius Sov. Sąjungos tūzus ir patį Staliną. Su nelemtojo prisiminimo Stalinu Džilas buvo susitikęs dar keletą kartų vėliau, kada jis, būdamas įgaliotas Tito komunistinės vyriausybės ministeris, vėl lankėsi Maskvoje 1945 m. ir 1948 m., kai jau prasidėjo skilimas tarp komunistinės Jugoslavijos ir Sov. Sąjungos.

Ideologiniai nesutikimai tarp Jugoslavijos komunistų partijos ir M. Džilo prasidėjo 1953 m., kai jis pradėjo rašyti komunistinę biurokratiją kritikuojančius straipsnius, ir kurią vėliau jis pavadino "naująja klase". Tuo vardu buvo pavadinta ir jo garsioji knyga, kuri atskleidė laisvajam pasauliui komunistinės oligarchijos paslaptis.

Prieš išmetimą iš centrinio kompartijos komiteto 1954 m., M. Džilas buvo vienas iš keturių vyriausiųjų pareigūnų komunistinėje Jugoslavijos vyriausybėje, kurioje jis buvo ėjęs ministerio, seimo pirmininko ir net viceprezidento pareigas.

Perduoti skaitytojams visą "Pasikalbėjimų su Stalinu", nors ir sutrauktą, turinį, būtų per daug ilgas ir per didelis darbas. Gal ne viskas būtų įdomu. Todėl toliau bus duodamos atskiros šios knygos sulietuvintos ištraukos, daugiausiai, kas liečia patį Staliną, kuris buvo ir ilgiems laikams ateityje liks žinomas visame pasaulyje savo neapsakomu žiaurumu ir brutalumu, klastingumu ir kitomis velniškomis neigiamomis ypatybėmis. Už tai jį net pasmerkė, nedaug ką pats už Staliną geresnis būdamas, ir dabartinis Kremliaus diktatorius, Nikita Chruščiovas.

Gi, mums lietuviams šis baisus nelemtojo prisiminimo, Stalino vardas visuomet primins Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės sutraiškymą, sovietinę okupaciją, trėmimus Sibiran, gausias mūsų tautiečių komunizmo aukas ir nelaimes. Viso to pats didžiausias kaltininkas buvo tas pasakiškas pabaisa Stalinas, ir jo išsigimėlių, pirmtakūnų, sukurtas — tikroji pasaulio nelaimė — komunizmas.

1944 m. kovo mėn. pradžioje Jugoslavijos komunistinių Tito partizanų karinė misija, vadovaujama Milovano Džilo, atvyko į Maskvą. Šios misijos sudėtyje, be Džilo, buvo dar generolas Velimir Terzič, atominis fizikas Pavel Savič, skulptorius Antun Augustinčič ir kitų sričių specialistai. Visi jie buvo uniformuoti, o pats Džilas dėvėjo generolo uniformą. Džilas vadovavo karinei misijai todėl, kad jis geriausiai pažino rusus, o tam turėjo gerą progą sėdėdamas kalėjime dar prieš prasidedant II-ram Pasauliniam karui.

Nei vienas iš šios grupės nebuvo prieš tai lankęsis Sov. Sąjungoje, ir nei vienas nemokėjo gerai rusiškai, tačiau visi, įskaitant ir patį Džilą, turėjo labai palankią nuomonę ir stačiai idealų vaizdą apie Sov. Sąjungą ir jos vyriausybę. Šios karinės misijos uždavinys buvo prašyti Sovietų Sąjungos vyriausybę paskolinti $200,000 padengti kitų karinių misijų išlaidas Vakaruose, o taip pat pagalbos ginklais bei medicinos reikmenimis. Viskas turėjo būti žadama grąžinti po Jugoslavijos išlaisvinimo (suprasti — komunistų valdžios įvedimo). Be to, turėta dar vienas svarbus uždavinys, būtent, išgauti Sov. Sąjungos pripažinimą komunistų sudarytam tautiniam komitetui legalia provizorine Jugoslavijos vyriausybe, ir, kad Sov. Sąjungos vyriausybė ta kryptimi, bei tuo pačiu tikslu, paveiktų ir savo vakariečius sąjungininkus.

Atvykusi Maskvon jugoslavų komunistų karinė misija tuojau pat pareiškė norą susitikti su Sov. Sąjungos užsienių reikalų komisaru V. M. Molotovu ir, jeigu galima, net su pačiu Stalinu, bet jų pastangos buvo nesėkmingos. Džilas, su visa misija, buvo apgyvendintas raudonosios armijos centre (TcDKA), savotiškame sovietų karininkų viešbutyje. Maistas ir visas aprūpinimas buvo geras, o susisiekimo reikalams buvo paskirtas automobilis su šoferiu. Jų ryšių karininku buvo paskirtas kazokų kilmės kapitonas Kazovski, kuris, be kitų pareigų, dar aprūpindavo juos teatro ir kino bilietais. Tik visam mėnesiui praslinkus po atvykimo Maskvon, Stalinas teikėsi priimti Džilą ir kitą misijos narį — generolą V. Terzič, o tik po to buvo paskelbta spaudoje apie šios karinės misijos atvykimą ir tik po to, lyg magiškai, atsidarė jugoslavams sunkios sovietinių administracijos ir kitokių įstaigų durys. Susitikimas su Stalinu buvo visai netikėta staigmena Džilui, kuris tą popietę skaitė paskaitą panslaviškajame komitete. Nepažįstamas sovietų saugumo policijos pulkininkas, įsisodinęs savo automobilin Džilą ir gen. Terzič, pranešė jiems, kad jie tuojau bus priimti paties Stalino. Šis saugumietis buvo viską sutvarkęs ir savo automobilyje turėjo net jugoslavų atveztas Stalinui dovanas — neišdirbtos odos šliures ir jugoslavų partizanų savos gamybos šautuvą. Gi, naujomis sovietų gamybos karinėmis uniformomis visa jugoslavų karinė misija jau buvo prieš tai aprūpinta.

Pakeliui pas Staliną Džilas žinojo, kad jam nereikia jaudintis, ir kuo mažiausia klausinėti savo vadovą saugumietį, ir tik klausyti visų jo nurodymų. Tačiau Džilas prisipažįsta, kad negalėjęs nuslėpti savo susijaudinimo. Tai buvo ne vien susijaudinimas, bet džiaugsmo, panikos ir kitokių jausmų mišinys. Būti priimtam paties Stalino, tai buvo pats didžiausias pripažinimas to didvyriškumo ir tų kančių, kurias išgyveno partizanų kovotojai ir jų tautiečiai.

Tuo pačiu laiku, Džilas sakosi, pajutęs nepaprasto išdidumo džiaugsmą, nes jis būsiąs pats pirmasis jugoslavas, kuriam tenka ta didžioji garbė. Tuo laiku jam atrodė, kad viskas, ką jis žinojo nemalonaus ar blogo apie Sov. Sąjungą, visa tai kažkur prapuolė... Taip pat, visi nesutarimai tarp komunistinių jugoslavų ir sovietų vadų, atrodė, praradę savo reikšmę bei svarbą. Tuo mo-

mentu Džilas buvo įsitikinęs, kad visoki trockistai, bucharininkai ir kitoki partijos opozicionieriai iš tikrųjų buvo tik šnipai ir griovėjai, ir kad labai drastiškos priemonės, pavartotos prieš juos, buvo lygiai taip pateisinamos, kaip ir prieš kitus, taip vadinamus "liaudies priešus". Džilas buvo pastebėjęs, kad tie, kurie yra buvę Sov. Sąjungoje viduryje 30-tųjų metų, taip vadinamų, politinių valymų metu, turėjo palinkimą apie tuos įvykius nekalbėti. Bulgarų komunistų vadas Dimitrovas apie tuos valymus buvo išsireiškęs, kad tai buvęs įpjovimas į gerą mėsą, norint išpjauti gendančiąją. Džilas, tuo laiku, laikė visus Stalino įvykdytus, neapsakomus žiaurumus lygiai taip, kaip tą vaizdavo komunistinė propaganda — neišvengiamom revoliucinėm priemonėm, prisidėjusiom prie Stalino asmens iškėlimo jo istorinėje rolėje.

Džilas dar nespėjo nuraminti savo susijaudinimą, kai jų automobilis privažiavo Kremliaus vartus ir, nuo čia, kitas karininkas perėmė vadovavimą. Jų vadovas pakeliui atkreipė jų dėmesį ir parodė jiems "caro patranką" ir "caro varpą" — kvailus Rusijos simbolius, nes ta patranka niekuomet nešovė, o varpas niekada neskambėjo. . .

Greitai jie prisiartino prie žemo, ilgo pastato, pastatyto raštinėms ir ligoninėms devynioliktojo šimtmečio viduryje. Čia vadovavimą perėmė vėl kitas karininkas. Viduje prie laiptų apačioje visi nusiėmė paltus, susišukavo ir įlipo į keltuvą, kuris pakėlė juos į antrą augštą su labai ilgu, raudonu kilimu išklotu, koridoriumi. Nepaprasta visur esanti švara ir blizgėjimas visus, stačiai, nustebino. Prie kiekvieno koridoriaus pasisukimo stovėjo jauni, gražūs ir išsitempę, mėlynomis kepurėmis, saugumiečiai, kurie sveikinosi garsiu kulnų taukštelėjimu. Galų gale, jie buvo įvesti į mažą įstaigą, kurioje laukė NKVD generolas Žukov, kurio priežiūroje buvo visi svetimšalių kariniai daliniai. Mažas, raupuotu veidu ir riebus pareigūnas, trumpai pabuvęs gretimame kambaryje, atidarė duris. Peržengęs slenkstį, Džilas pamatė iš gretimo kambario išeinantį Staliną. Storokas, išbalęs ir apsirėdęs puikiu europietišku tamsiai mėlynu kostiumu, Molotovas, jau stovėjo prie ilgo posėdžių stalo.

Stalinas pasitiko svečius kambario viduryje. Džilas buvo pirmas, kuris prisiartino ir prisistatė, o po to sekė generolas Terzič, kuris kariškai pasisakė savo pilną laipsnį ir taukštelėjo kulnimis, į ką Stalinas, šeimininkas, beveik komiškai, atsakė ištardamas tik vieną žodį — Stalin.

Pasisveikinę su Molotovu, visi susėdo prie stalo. Ilgame kambaryje, be jokių ypatingų prašmatnybių, viename kampe matėsi Lenino fotografija, o sienoje prie posėdžių stalo, vienoduose raižyto medžio rėmuose, matėsi Suvorovo ir Kutūzovo paveikslai.

Stalinas buvo maršalo uniformoje ir minkštais batais, be jokių pasižymėjimo ženklų, išskyrus auksinę žvaigždę — Sov. Sąjungos didvyrio ordiną, kuris kabojo kairėje krūtinės pusėje. Stalino laikysenoje nebuvo nieko dirbtino ar pozuojančio. Tai nebuvo tas didingas Stalinas, matomas nuotraukose ar filmose, — nelankstus, apgalvotos eisenos, išdidžios laikysenos. Jis negalėjo ramiai pasėdėti nei vieno momento ir žaidė su savo pypke, kurioje matėsi angliškas "Dunhill" firmos ženklas. Jis piešė mėlynu pieštuku ratukus apie žodžius, kurie turėjo būti pagrindinėmis diskusijų temomis, ir išbraukdavo tuos žodžius, kai ta tema pasikalbėjimas eidavo prie galo. Neramiai sėdėdamas, jis sukinėjo galvą į vieną ir kitą pusę. Džilas buvo nustebintas maža Stalino figūra ir nevykusiu kūno sudėjimu. Stalino liemuo, atrodė, trumpas ir siauras, o rankos ir kojos, atrodė, perilgos. Jo kairioji ranka ir petys, atrodė, lyg sustingę. Stalinas turėjo nemažą pilvą ir retokus plaukus, nors nebuvo visai plikas. Jo veidas buvo baltas su raudonais skruostais. Tik vėliau Džilas sužinojo, kad tokia veido spalva buvo būdinga tiems, kurie sėdėdavo įstaigose ilgas valandas ir buvo vadinama "Kremliaus kompleksija". Stalinas turėjo juodus, nenormalios išvaizdos, vidun palinkusius dantis. Jo galva atrodė normali, kaip ir daugumos kaimiečių, su rusvomis akimis, kuriose galima buvo įžiūrėti griežtumo bei suktumo mišinį. Džilas buvo nustebintas Stalino akcentu. Kiekvienas galėjo pasakyti, kad jis nebuvo rusas, tačiau jo žodynas buvo turtingas, jo išsireiškimai buvo gyvi, pamarginti rusų priežodžiais ir patarlėmis. Kiek Džilui vėliau teko sužinoti, Stalinas buvo gerai susipažinęs su rusų literatūra, o ypatingai gerai žinojo politinę istoriją. Stalinas mėgo nuotaikingus sąmojus — humorą, kuris buvo šiurkštus, pilnas pasitikėjimo, bet nebūtinai be pagražinimų ir gilios prasmės. Jo reagavimas buvo greitas, aštrus ir sprendžiąs, kas nereiškė, kad jis nemėgo ilgų aiškinimų. Taip pat, aiškiai matoma buvo jo artima draugystė Molotovui, į kurį vieną, iš viso politbiuro, Stalinas kreipdavosi "tu", o ne rusišku "jūs", kas buvo rusų tarpe mandagi forma net artimų draugų tarpe.

Pasikalbėjimas prasidėjo Stalinui užklausiant apie Džilo ir gen. Terzič įspūdį apie Sov. Sąjungą. Šiems atsakius, kad jie yra labai entuziastiškos nuomonės, Stalinas pabrėžė, kad sovietų vyriausybė nėra entuziastiška, nors ji daranti viską, ką gali, visiems reikalams pagerinti Rusijoje. Džilas pastebėjo, kad Stalinas naudoja žodį Rusija, o ne Sovietų Sąjunga, o tai reiškė rusų nacionalizmo inspiravimą, ir kad jis pats yra tos dvasios paveiktas. Tolesnio pasikalbėjimo metu Stalinas užklausė Molotovą, ar negalima būtų kaip nors įvilioti anglus, kad jie pripažintų Tito komunistinę vyriausybę vienintele kovojančia prieš vokiečius. Molotovas nusišypsojęs, su ironija ir savotišku pasitenkinimu, at sakė, kad tai neįmanoma, nes anglai puikiai žino įvykių eigą bei vystimąsi Jugoslavijoje. Nors Stalinas ir neprižadėjo komunistų tautinį komitetą pripažinti provizorine Jugoslavijos vyriausybe, tačiau buvo aišku, kad tai bus padaryta sąlygoms pribrendus. Džilui paminėjus $200, 000 paskolą, Stalinas pavadino tai menkniekiu, ir kad jugoslavai daug su tuo negalėsią padaryti, tačiau, šioji paskola bus tuojau pat paskirta. Džilui paminėjus apie paskolos grąžinimą, Stalinas rimtai supyko ir pasakė, kad Džilas jį įžeidęs, nes jugoslavai lieja kraują ir kovoja už tą patį reikalą, kaip ir sovietai, kurių pareiga yra dalintis viskuo su ginklo draugais. Sovietai nesą pirkliai.

Toliau pasikalbėjimas vyko apie kelius ir priemones, kuriais būtų tiekiama jugoslavų partizanams pagalba. Pasikalbėjimo metu Stalinas nemandagiai nutraukdavo kitus kalbančius ir nei kiek "nesismulkino" su vartojamais žodžiais. Stalinui pasiteiravus, kur Jugoslavijos karalius Petras II susirado žmoną ir paaiškinus, kad tai buvo graikų princesė, jis pajuokavo, kreipdamasis į Molotovą ir jo klausdamas, kas atsitiktų, jeigu juodu kuris nors vestų svetimšalę princesę, ir ar kas nors gero iš to išeitų? Molotovas juokėsi, tačiau, santūriai ir be triukšmo. Nors jugoslavų atgabentos Stalinui dovanos labai jau atrodė primityvios ir prastos, bet jis neparodė jokio užsigavimo. Pamatęs kaimietiškus neišdirbtos odos sandalus, Stalinas pasakė, kad tai rusiškai vadinasi "lapti", o pakilojęs padovanotą partizanų gamybos šautuvą, pastebėjo, kad sovietiniai šautuvai yra lengvesni. Pirmasis Džilo susitikimas su Stalinu tę-

sėsi apie vieną valandą. Jugoslavai pilni entuziazmo paliko Kremlių.

Kitas susitikimas su Stalinu Džilui atrodė dar reikšmingesnis ir dar įdomesnis, o tai įvyko tos dienos išvakarėse, kai vakariečiai sąjungininkai pradėjo išsikėlimą Normandijoje. Džilui apie šį susitikimą irgi nieko nebuvo iš anksto pranešta. Jis buvo painformuotas, kad turįs vykti į Kremlių, ir apie 9 val. vakare buvo pasodintas į automobilį ir išvežtas, nei vienam iš jugoslavų karinės misijos narių nežinant kur.

Šiame pasimatyme su Stalinu iš karinės misijos dalyvavo tik vienas Džilas, kuris buvo pristatytas Molotovui. Molotovas, gi, painformavo Džilą, kad jie vakarieniaus pas Staliną. Tik pakeliui į Stalino vilą, buvusią kelios dešimtys mylių užmiestyje, Džilas pastebėjo, kad jie vežami specialiame, šarvuotame automobilyje. Pravažiavę kelis patikrinimo punktus, jie atsidūrė prie nedidelės vilos, apsuptos tankaus eglyno. Tik įėjus prieškambarin, pasirodė ir pats šeimininkas — Stalinas, kuris buvo apsirengęs paprasta, ligi kaklo susagstyta, palaidine, lygiai taip, kaip jis buvo matomas savo prieškariniuose paveiksluose. Stalinas, atrodė, jautėsi tikras šeimininkas, tik dar mažesnis ir dar paprastesnės išvaizdos. Stalino darbo kambarys turėjo plikas sienas ir mažą rašomąjį stalą. Pasodinęs savo svečius, Stalinas tuojau pradėjo klausinėti apie įvykius, liečiančius vyriausiąjį jugoslavų štabą, kurį prieš 10 dienų buvo netikėtai užpuolę vokiečiai. Tos staigmenos pasėkoje Tito štabas buvo išblaškytas ir priverstas pabėgti į kalnus. Aptarus šį įvykį, bei reikalingą pagalbą, pasikalbėjimas pamažu nukrypo apie vakariečius sąjungininkus, o, ypatingai, apie Didžiąją Britaniją. Stalinas pabrėžė, kad Imame Pasauliniame kare anglai nuolatos apgaudinėdavo rusus ir prancūzus, o pats Churchillis yra toks tipas, kad, jeigu jo nestebėsi, tai jis išims net kapeiką iš tavo kišenės. Taip, net kapeiką! Gi, Rooseveltas įkiš ranką į tavo kišenę, jeigu žinos, kad ten galės rasti stambesnių pinigų. Tačiau Churchillis išgriebs net kapeiką! Toliau Stalinas pakartotinai pabrėžė reikalą būti atsargiems su anglų slaptąja tarnyba (Intelligence Service) ir pažinti anglų veidmainiškumą, o, ypatingai, kas liečia Tito gyvybę. Stalinas aiškiai pasakė, kad tik anglai nužudę generolą Sikorskį kelionėje lėktuvu ir taip gražiai įvykdė šį darbą, kad nebėra nei jokių liudininkų, nei jokio įrodymo.

Vesdamas savo svečius vakarienei į valgomąjį, Stalinas sustojo prie didžiulio žemėlapio koridoriuje, kuriame Sovietų Sąjunga buvo nudažyta raudona spalva, ir atrodė didesnė, negu kituose Džilo matytuose žemėlapiuose. Praeidamas pro šį žemėlapį, Stalinas priminė tik ką įvykusį pasikalbėjimą apie anglus ir amerikiečius. Braukdamas ranka per raudonai nudažytus plotus, Stalinas pasakė, kad anglai su amerikiečiais niekad nesutiks tokius didžiulius plotus palikti raudonos spalvos, niekuomet ... Džilui pastebėjus, kad be supramoninimo Sov. Sąjunga nebūtų galėjusi išsilaikyti ir vesti tokį karą, Stalinas pridūrė, kad kaip tik dėl šio reikalo jis ginčijęsis su Trockiu ir Eucharinu. Tai buvo viskas, ką Džilas girdėjo apie šiuos du Stalino oponentus — jie tiktai ginčijosi!... Valgomajame kambaryje Džilas rado dar du ar tris sovietų augštojo ešalono žmones, stovinčius ir laukiančius jų, tačiau, nematė nė vieno iš politbiuro, išskyrus, kartu atvykusį Molotovą. Šie svečiai buvo labai tylūs ir beveik nepastebimi visą vakarą.

Džilas su kitais svečiais buvo susodinti už labai ilgo stalo, kuris buvo apkrautas visokiomis maisto rūšimis šiltuose, sunkiuose, sidabriniuose induose ir lėkštėse. Maisto pasirinkimas buvo stačiai stebėtinas, tačiau, dominavo mėsiški patiekalai ir stiprūs gėrimai. Kiekvienas svečias aptarnavo pats save, o tarnai pasirodydavo, tik kai Stalinas paskambindavo. Per visą naktį tai pasitaikė tik vieną kartą, kada Džilas paprašė alaus. Stalinas niekuomet nesėdėdavo, kaip šeimininkas, gale stalo, o visuomet toje pačioje vietoje — pirmutinėje kėdėje iš kairės prie stalo galo. Pats valgomasis kambarys atrodė be jokių pagražinimų. Viskas atrodė kuklu ir paprasta. Svečiai valgė, kiek norėjo ir ką norėjo, tačiau, kas liečia gėrimą, tai buvo per daug raginama gerti ir per daug gėrimų.

Tokios rūšies pietūs, paprastai tęsdavosi šešias valandas ar ilgiau — nuo dešimtos valandos vakaro ligi ketvirtos ar penktos valandos ryto. Visi valgė ir gėrė lėtai ir pasikalbėdami. Šie pasikalbėjimai apimdavo viską, pradedant anekdotais ir visokiom istorijom, ligi pačių rimčiausių politinių ar net filosofinių temų. Neoficialus ir tikras faktas buvo, kad svarbiausioji sovietų politika susiformuodavo kaip tik tokių pietų metu. Be to, tai buvo pats dažniausias ir pats patogiausias pasilinksminimas bei malonus laiko praleidimas ir vienintėlė prašmatnybė, kitais atžvilgiais, nuobodžiame ir niūriame Stalino gyvenime.

Stalino vyresnieji pavaldiniai ir bendradarbiai buvo įpratę vesti tokį gyvenimo būdą — praleisti savo naktis Stalino draugystėje, ar kur nors puctaujant, o vykti darban tik popietėje ir pasilikti ligi vėlaus vakaro. Tai komplikavo bei apsunkino augštesnės administracijos darbą, bet vėliau tas prigijo ir buvo priimta net diplomatinio korpo pareigūnų. Stalino vakarienėse ne visi politbiuro nariai ir ne visuomet dalyvaudavo. Tiktai vienas Molotovas būdavo nuolatinis Stalino svečias. Ne vien todėl, kad jis buvo užsienio reikalų komisaras. Jis buvo faktinas Stalino pakaitalas bei geriausias jo draugas.

Šiuose pietuose sovietų didieji vadai pasijusdavo labai artimuose, bei draugiškuose santykiuose. Kiekvienas pasipasakodavo savo srities naujienas, bei planus. Puikūs maisto patiekalai, o ypač, milžiniški išgėrimų kiekiai, sukurdavo, paprastai, nuoširdžią aplinkumą. Pirmą kartą pakliuvęs tokion draugystėn svečias sunkiai atrasdavo kokį nors skirtumą tarp paties Stalino ir visų kitų. Tačiau, tikrumoje, visai kitaip būdavo. Stalino nuomonė pasikalbėjimuose būdavo kitų atydžiai išklausoma. Nė vienas Stalinui labai nesipriešindavo. Visa tai primindavo savotišką patriarchališką šeimą, kurios seniausios galvos silpnybės priversdavo kitus šeimos narius būti atsargiais. Stalinas labai daug valgydavo ir suvalgyto maisto kiekis buvęs per didelis net daug didesniam vyrui. Daugiausia jis griebdavo mėsą, kas išduodavo kalnietišką jo kilmę. Jis gėrė gana nuosaikiai, maišydamas raudoną vyną su vodka mažuose stikluose. Džilas nepastebėjo jokių svaigalų įtakos Stalinui, bet negalėjo to pasakyti apie Molotovą, o Berija, pasirodė, esąs tikras girtuoklis. Stalino nuolatiniai svečiai dažniausiai per sivalgydavo ir todėl mažai ar nieko nevalgydavo sekančią dieną, o kai kurie sovietiniai "tūzai" net laikėsi dietos, bent vieną dieną savaitėje valgydami tik vaisius, bei gerdami sunkas, ir tai vadindami "išsikrovimu". Šiuose Stalino pobūviuose būdavo sprendžiama ne tik plačiosios sovietų tėvynės ir naujai užgrobtųjų teritorijų likimas, bet, tam tikrame laipsnyje, būdavo paliečiama ir visa žmonija. Tokiuose pasikalbėjimuose Džilui neteko nieko išgirsti apie vidinę partijos opoziciją ir atitinkamas tam priemones. Matomai, tai priklausė tik Stalino jurisdikcijai ir slaptąjai saugumo policijai.

(Bus daugiau)

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wisc.

VLADO PŪTVIO PAGERBIMAS

Kasmet šauliai pamini savo ideologo ir ŠS įkūrėjo Vl. Pūtvio mirties metines. Toks iškilmingas minėjimas įvyko kovo mėn. 17 d. Jaunimo Centre, Čikagoje. Š. S. Petrauskienė papučšė salę, viduryje kabojo Vl. Pūtvio paveikslas, perrištas juodu kaspinu. Dalyvavo apie šimtinė narių ir svečių, kurių tarpe matėsi gen. M. Rėklaitis, plk. Dabulevičius ir kiti. Š P. Bagdonui komanduojant, buvo įneštos JAV, trispalvė ir šaulių vėliavos. Jas įnešė uniformuoti šauliai, lydimi meno kuopelės atstovių, pasipuošusių tautiniais rūbais.

Iškilmingą minėjimą atidarė š. Vl. Išganaitis. Kuopos vadovybės buvo pristatyti ir ŠŽ ordinų tarybos apdovanoti šauliai: kun. Ben. Sugintas, stud. G. Atkočaitytė, A. Juodka ir P. Padvaiskas ŠŽ ordinu, o stud. R. Rimkutė ir moksl. N. Žymantaitė — šaulių medaliu. Pasižymėjimo ženklus įteikė Vytauto Didžiojo šaulių kuopos pirmininkas š. kun. A. Šeštokas, o š. Vl. Išganaitis visiems padėkojo ir paskatino toliau uoliai darbuotis tėvynės gerovei.

Vėliau, visuomenininkas žurnalistas J. Dainauskas skaitė paskaitą: "Šaulys Vladas Pūtvis". Prelegentas asmeniškai gerai pažino velionį, nes tuo laiku buvo Kauno šaulių rinktinėje ir kituose padaliniuose, kartu su juo dirbo šauliškąą darbą, todėl smulkiai nušvietė velionio kilmę, asmenį, idėją, kuri skatino jį dirbti ir organizuoti ŠS-gą. Ypač jam rūpėjo jaunimas ir jo aktingas įsijungimas į šaulių eiles. Jis mylėjo gyvenimą ir tikėjo į Lietuvos ateitį. Paskaita buvo plati ir įdomi. Ji tiktų Vl. Pūtvio raštų atsiminimų skyriui.

Iškilmės buvo baigtos meno kuopelės pastatytu montažu, kurį išpildė: J. Petrauskas, A. Aleksandravičius, R. Jurkšaitis, V. Balikauskaitė, pianinu akomponuojant A. Galickaitei. Montažas sužadino tėviškės laukų prisiminimus, paliktojo krašto meilę ir tolesnį ryžtą būti pavyzdingais lietuviais ir drausmingais šauliais.

Minėjimas buvo trumpas, gausus dalyviais ir iškilmingos nuotaikos. Baigiant buvo sugiedotas tautos Himnas. Filmuotojai ir fotografai atliko taipgi savo pareigas gerai, įamžindami tokias retas šauliškas iškilmes.

Antanas Gintneris

Šaulė Tremtyje

Redaguoja K. KODATIENĖ, Nida Resort, Linden, Mich., ir
E. PETRAUSKAITĖ, 6602 So Fairfield, Chicago 29, Ill.

Mielos Sesės,

Su džiaugsmingu pavasariu, gražiuoju gegužės mėnesiu vėl atnaujinam "Šaulė Tremtyje" skyrelį, kad vėl galėtume, jo puslapiuose, dalintis savo mintimis ir kelti mums rūpimus klausimus.

LŠST CV Pirmininko pakviesta, sutikau eiti moterų šaulių vadovės pareigas ir kartu vesti šį skyrelį. Norėčiau, kad šie puslapiai būtų mūsų visų glaudžiausias ryšys.

Miela pranešti, kad redaguoti "Šaulę Tremtyje" grįžtu ne viena, o susiradus gerą bendradarbę šaulę Emiliją Petrauskaitę, su kuria dar Lietuvoje teko spaudoje artimai bendradarbiauti.

"Šaulė Tremtyje" turėtų būti viso moterų šaulių darbo atspindys. O, kad ji tokia taptų, priklausys nuo jūsų visų, sesės! Kviečiu visų vienetų šaules, o taip pat ir esančias pavienes šaules bendradarbiauti. Rašykite ir siųskite straipsnius, savo darbo žinias, nuotraukas ir t.t. visa tai, kas būtų jums įdomu, kas galėtų šį skyrelį paįvairinti.

Prašau visų prenumeruoti "Karį" ir jį platinti kitų lietuvių tarpe, sekti savo skyrelį ir juo domėtis. Jūsų medžiaga ir bet kokie pageidavimai labai laukiami.

Jūsų

K. Kodatienė

"Šaulė Tremtyje" nuoširdžiai sveikina buvusią ilgametę Lietuvoje ir čia moterų šaulių vadę Sofiją Putvytę-Mantautienę — pakeltą į LŠST garbės nares, linki kuo geriausios sveikatos, dar ilgus metus būti naudingai savo kraštui ir savo žmonėms.

Vytauto Didžiojo š. kp. nariai apdovanoti šaulių pasižymėjimo ženklais. Iš k. į d. stovi šauliai: kun. Ben. Sugintas, Ant. Juodka, P. Padvaiskas, stud. R. Rimkutė, stud. G. Atkočaitytė ir moksl. N. Žymantaitė.

←
VI. Putvio minėjimo dalyviai: iš k. į d. — š. kun. Ant. Šeštokas Vytauto Didžiojo š. kp. pirmk., š. Danutė Šerelytė, š. kun. Ben. Sugintas, š. Ant. Gintneris, š. dail. Aleksandra Koverienė ir š. S. Petrauskienė.
Paskaitą skaito žrn. J. Dainauskas. Pirmininkauja š. VI. Išganaitis ir sekr. š. P. Padvaiskas.

Šaulių veiklos prasmė

Em. Petrauskaitė

Gyvenant savoje žemėje, šaulių darbo prasmė buvo ypatingai svarbi ir reikšminga. Dabartinės tremties sąlygos daug ką pakeitė ir sumaišė. Dėl to, kai kam kyla klausimas, kuriam tikslui šauliai čia, tremtyje, susiorganizavo ir kokia jų dabartinės veiklos prasmė? O ta prasmė, atrodo, labai aiški. Jei kiekvieno lietuvio pareiga jieškoti kelių savo pavergtą šalį laisvinti, tai tuo labiau šaulių.

Šiemet Chicagoje minint Šaulių S-gos įkūrėją Vl. Pūtvį, prelegentas J. Dainauskas savo turiningoje paskaitoje, nupasakojęs daug faktų ir bruožų apie šį įdomų asmenį, pažymėjo, kad Vl. Pūtvis ypatingai pabrėždavo ir savo gyvenimu įrodė, kad svarbiausias šaulio uždavinys — būti geru lietuviu. Iš to visa kita jau savaime išplaukia. Kas, būdamas geras lietuvis, nesisieloja savo tautos reikalais ir nesirūpina jos laisvės gynimu? Jei tai rūpi kiekvienam geram lietuviui, tai šauliui, kuris ir priesaiką duoda ginti savo kraštą, o, jei reikės, ir mirti už jo laisvę, — tai yra svarbiausias jo gyvenimo uždavinys. Tas uždavinys ypač buvo aiškus, gyvenant nepriklausomoj tėvynėj. (Jei kada paaiškėtų tikslus vėlybesnis tautos kankinių skaičius, nėra abejonės, jog labai reikšmingas nuošimtis ten būtų šaulių). Tam tikslui buvo organizuotai ruošiamasi ir dėl darbo našumo buvo pasidalinta atskiromis sritimis. Jei vyrai daugiau ruošėsi tiesioginiam gynybos darbui, tai šaulės moterys buvo pasiėmusios tiekimo, sanitarijos, ryšių palaikymo ir kt. pagelbinius uždavinius.

Visas praktiškas šiems uždaviniams pasiruošimas gyvenant savame krašte buvo aiškus ir būtinas. Pasikeitusios sąlygos, keičia ir darbo kryptį. Tik pagrindinis tikslas lieka tas pats, tik tėvynės meilė lieka amžinai nemari ir skausmas dėl jos kančių nepaliaujamai slegia mūsų širdis. Tai ir yra didžioji dabartinė šaulių veiklos prasmė. Kuo praktiškai šaulės veikla tremtyje turėtų reikštis — bus nagrinėjama toliau šiame mums skirtame skyrelyje.

↑ Čikagos šaulės ir šauliai — programos dalyviai Vl. Pūtvio minėjime. Kairėje moterų šaulių vadovė S. Petrauskienė.

Čikagos moterų šaulių grupė Vl. Pūtvio minėjime su savo vadove S. Petrauskienė viduryje.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— **Jonas Tamulaitis,** 65 metų, Lietuvos Nepriklausomybės karų savanoris, mirė vasario 26 senelių prieglaudoje New Market, Ontario, Kanadoje. Palaidotas vasario 28 Toronte, šv. Jono par. lietuvių kapinėse.

— **Lietuvoje** vis tebesitęsia partizanų šaudymas. Birželio 14 sušaudytas partizanas Juozas Streikus. Kaune rugsėjo 26, pernai, nuteisti mirti buvę batalionų 8 kariai. Spalio 19 Vilniuje nuteisti sušaudyti 6 buvę batalionų kariai, paskiau partizanai. Sušaudyti, tariamai, kaip karo nusikaltėliai.

— **Alfonsas Dockus,** LSK Aro krepšininkas, šią savaitę išvyksta atlikti karinės tarnybos. A. Dockus žaidė Aro eilėse tris metus.

— **Lietuvos kariuomenės** veteranų Bostono skyrius išsirinko naują valdybą: pirm. Adomas Tumas, vicepirmininkas Bronius Bajerčius, sekretorius Povilas Tyla, iždininkas Kostas Dusevičius. Revizijos komisijon išrinkta Kazys Šimėnas, Ciprijonas Mališauskas ir Petras Ausiejus. Ramovėnai prisidėjo 50 dol. auka, kad sąjunga pasidarytų Bendruomenės Fondo nariu, taip pat 50 dol. įmokėjo "Laisvės varpo" fondui ir pasidarė nariu sprendėju.

— **Birutė Šetikaitė ir Vytenis Nenortas** susižiedavo. Vestuvės numatomos gegužės mėn. Vytenis šiuo metu tarnauja JAV karo laivyne. Abu jaunieji priklauso Akad. Skautų Sąjūdžiui.

— **Edvardas Paukštis,** 6842 S. Talman Ave., yra nominuotas į JAV karo akademiją. Šį pranešimą atsiuntė 3-čio Illinois valstybės kongresinio distrikto narys William Murphy.

— **J. F. Jesulaitis,** Amerikos lietuvis, vadovauja kariškam aviacijos orkestrui, kurį sudaro 24 asmenys. Orkestras yra pasivadinęs "Stroling Strings". Yra augšto lygio, groja Baltuose Rūmuose visų priėmimų metu.

— **Plk. A. Senatorskiui** — kūrėjui - savanoriui sukako 70 m. amžiaus. Sukaktuvininkas aktyviai dalyvauja L. Bendruomenės darbe. Jis atstovavo N. Zelandijos lietuvius Pavergtųjų Europos Tautų surengtos parodos apie sovietinį imperializmą parengiamajame komitete.

— **Palaidotas** tragiškai žuvęs jaunuolis. Sausio 28 d. palaidotas Genės ir Petro Valūnų, gyv. Torrington, Conn., jaunesnysis sūnus Algimantas. Alg. Valūnas tarnavo kariuomenėje, kai tryse vyko mašina. Sugedus mašinai, du kareiviai išlipo pažiūrėti, ir staiga buvo kitos kareivių mašinos užmušti. Valūnas mirė vietoje, o kitas buvo nugabentas į ligoninę.

— **Mirė ats. kpt. Mykolas Urniežius.** 1962 m. gruodžio 13 d. okupuotoje Lietuvoje mirė inkstų liga ats. kpt. Mykolas Urniežius. Jis buvo apie 67 m. amžiaus. Pašauktas I Pasaulinio karo metu kariuomenėn, baigė Karo mokyklą, ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę, grįžęs, stojo į Lietuvos kariuomenę. Buvo 9 pėstininkų pule ūkio skyriaus vedėju. Išėjęs atsargon, apsigyveno Palangoje, kur turėjo savo vilą "Baltasis angelas".

Melbourno skr. (Australia) ramovėnai su savo Vasario 16d. proga pašventinta vėliava.
Iš kairės: Padgurskis, (—), V. Bosikis, G. Narušis, kun. Pr. Vaseris — skyr. kapelionas, Pridotkas. N. Cininas — skyr. val. pirmin., K. Baltokas, P. Vilutis, A. Bikulčius, J. Janulaitis, V. Šalkūnas ir Pocius.
Foto N. Butkūno

KUN. B. SUGINTAS RETA ASMENYBĖ

Kiekvienas žmogus yra asmuo, tačiau ne kiekvienas yra asmenybė. Beveik kiekviena asmenybė tampa istorine. Čia noriu kolegas, buvusius karius, supažindinti su tampančiu tikrai istorine asmenybe kunigu Benediktu Sugintu, kuris dirba neįkainuojamos vertės darbą savajai tautai, saviems broliams, kad pastarieji nenutaustų. Kunigas B. Sugintas nuo savo kolegų kitų kunigų žymiai skiriasi savo idealizmu ir savaiminga elgsena bei galvosena.

Jo gyvenimiškas šūkis yra kartu ir skautiškas šūkis: "Dievui, tautai ir artimui". Tuo šūkiu vadovaudamasis, dešimties metų bėgyje, jis yra surinkęs $100,000 aukų Vasario 16 gimnazijai ir kt. lituanistinėms mokykloms Europoje. Ta suma tai vieno žmogaus triūsas, kas mėnesį pėsčiomis aplankant Chicagoje ir jos priemiesčiuose gyvenančius 1180 asmenų ir surenkant jų įsipareigotą vieno dolerio auką.

Kun. B. Sugintas yra nepaprastai gailestingos ir dosnios širdies žmogus, kuris lietuviui, savo broliui, nieko nesigaili ir viską jam atiduoda. Pavyzdžiui, minint kun. B. Suginto 35 m. kunigystės jubilėjų, Chicagos lietuviškoji visuomenė, norėdama padėti jam taupyti jėgas, sudėjo kelis šimtus dolerių, kad jis nusipirktų automobilį. Visuomenė nupirko jam ir batus. Tačiau, kun. Sugintas tuos pinigus ir tuos batus paskyrė labdaros tikslams, pats ir toliau pasitikėdamas savo nuosavom kojom. Donelaičio mokyklos mokytojai, artėjant kun. Suginto 68 m. amžiaus sukakčiai, surinko apie 70 dol. ir kaip simbolinę auką įteikė jam, kad jis už juos nusipirktų laikrodį ir tiksliau apeitų tuos 1180 aukotojų. Atseit, iki šiol, be automobilio, be laikrodžio ir suplyšusiais batais jis vis dėlto punktualiai surinkdavo pažadėtas sumas ir pasiųsdavo laiku mokykloms. Kai dalis rėmėjų savo pažadų neįvykdo, tai tą skirtumą prisieina padengti pačiam rinkėjui. Tačiau, tas jo nejaudina ir jis visuomet yra gero ūpo ir nuotaikos. Tebevaikšto iš namo į namą, arba iš gatvės į gatvę, vis deklamuodamas, ar tai Šilerio, ar tai Puškino, ar tai kokio lietuvio jautriausius kūrinius. O kadangi kun. Sugintas moka apie dešmtį kalbų, tai jis nesidrovi prakalbinti bet kuria europietiška kalba kiekvieną sutiktą žmogų ar praeivį.

Negana tos rinkliavinės naštos; kun. Sugintas suskuba pabūvoti kiekviename minėjime, pobūvyje ir susirinkimuose įvairių organizacijų, kur jį visi mielai sutinka, sveikina ir priima. Kun. Sugintas, be to, dalyvauja kiekvieno mirusio lietuvio išeivio laidotuvėse, o ypač savo būrelių narių; jis juos, mirusius, palydi į amžiną poilsio vietą. Ne vieną buvusį Lietuvos kariuomenės karį, ištikus nelaimingai mirčiai, savo atsakomybe palaidojo kapuose bei už jį meldėsi, neimdamas jokio atlyginimo.

Tiems visiems darbams atlikti kun. Sugintas kas dieną atlieka 5-7 mylias kelio pėsčias ir paaukoja tam daugiau kaip 200 valandų per mėnesį. Atskaitomybei vesti, jis turi užvedęs storoką knygą, jo pavadintą "Pekles knyga", kurioje randasi kiekvieno aukotojo paaukotas doleris ir aukos data.

Kiekvieną mėnesį spaudoje skelbiamos rinkimo išdavos aiškiai atskleidžia visuomenei jo nepaprastą asmenybę. Čia kiekvienam darosi aišku, kad tai gali atlikti tik kun. Sugintas, būdamas visai savaimingas ir savotiškas asmuo. Tuo būdu, kun. Suginto nepaprastas darbingumas yra ir jo nepaprastos ir neįprastos asmenybės pasireiškimas. Tokiam darbo žmogui tikrai jokio pakaitalo nėra. Tokia asmenybė nėra pamainoma, nes ji yra tikras unikumas.

Iš V. Vokietijos nuo 1949 m. į J. A.V., savo pastangomis, jis yra atsikvietęs apie 150 lietuvių, kuriuos skolintais pinigais įkurdino. Jų tarpe yra ir gerokas skaičius buvusių kariškių. Be šio viso kun. Sugintas Brazilijoje, S. Paulo mieste, yra sukūręs didelę lietuvių koloniją ir jiem pastatęs amžiną paminklą — bažnyčią. Žinoma kokiomis, tiesiog, titaniškomis pastangomis ta bažnyčia atsirado anais sunkiais pasaulinės depresijos metais! Taip, dirbdamas Dievo ir Tautos labui, kun. B. Sugintas tikrai įrašo savo vardą aukso raidėmis į lietuvių išeivijos visuomeninę istoriją.

Pov. Dirkis

Grąžinkime grasinimus raudoniesiems

Gen. mjr. Fuller yra plačiai žinomas anglų karininkas, kartu karinis istorikas ir analizuotojas. Jo garsiausias veikalas yra trijų tomų "Vakarų pasaulio karinė istorija". Čia duodamas jo straipsnio, tilpusio Ordnance žurnale, 1963 m. sausio-vasario nr., sutrumpintas vertimas.

Gyvename revoliucijų amžiuje, kada vyksta nuolatinė kova tarp dviejų priešingų ideologijų, kurios atstovauja visiškai skirtingas vertybes: laisvę ir tironiją, demokratiją ir diktatūrą. Vieni stengiasi išlaikyti įprastą, išbandytą tvarką, kiti ieško didelių pakeitimų.

Ideologiniai karai praeityje pasaulio tvarkoje padarė žymių pakeitimų. Prisiminkime Kryžiaus karus, Reformacijos karus, Prancūzų revoliuciją. Kadangi jų tikslai buvo labai platūs, tai jie nesiribojo aprėžtu plotu. Dabartiniai ideologiniai priešingumai grasina visuotinu žiauriu karu.

Šiuolaikinius priešingumus pradėjo Leninas 1917 m. Spalio revoliucija. Joje Leninas sujungė marksizmą su rusišku imperializmu. Marksizmas nereikalingas aiškinimų. Gi į rusiškąjį imperializmą vakariečiai visą laiką nekreipė užtektinai dėmesio.

Turkai užėmė Konstantinopolį 1453 m.; 1469 metais Maskvos D. Kunigaikštis Jonas vedė paskutinio Bizantijos imperatoriaus dukterėčią. Iš to kilo mitas, kad Maskvai yra skirta pasidaryti Trečiąja Roma, iš kurios išsivystys pasaulinė imperija. Ir nuo to laiko Maskva pradėjo augti ir žymiai išsiplėtė.

Rusų rašytojai šį mitą atgaivino XIX šimtmetyje. Leontiejevas rašė: "Aš tikėjau ir tikiu, kad Rusijai yra skirta duoti pasauliui naują kultūrą, kuri pakeis išsigemančią romėnų—germanų civilizaciją nauja slaviška rytų civilizacija". Bulgakovas šaukė: "Ant Vakarų didžiulių griuvėsių Rusija sužibės kaip šventoji Arka... Kas išdrįs abejoti jos likimine paskirtimi?". Bakūninas tikėjo, kad rusai įeis istorijon su visai naujom idėjom, sukurs naują civilizaciją, taip pat naują tikėjimą, naujus įstatymus ir naują gyvenimą.

Leninas, sąmoningai ar ne, į Mark so pasaulinį komunizmą įskiepino Rusijos imperijos viziją. Trečiosios Romos imperijos mitą jis perkeitė į Trečiąjį Internacionalą. Keistas sutapimas: vėliau Hitleris paskelbė Trečiąjį Reichą, kuris turėjo gyvuoti tūkstančius metų.

Leninas tikėjo, kad karas tarp Sovietų Rusijos ir kapitalistinių kraštų yra neišvengiamas. Į tokį karą jis žiūrėjo kaip į žverių žūtbūtinę kovą, kur nesiskaitoma su priemonėmis. Pagal jį viskas yra moralu, kas pagelbsti sunaikinti seną išnaudojančių bendruomenę ir sujungti visus vargstančius apie proletariatą, kuris kuria naują komunistinę bendruomenę.

Lenino marksizmo eksperimentai yra tikras nepasisekimas. Sov. Rusija grįžo prie autokratijos ir dar žiauresnės diktatūros. Marksas pasidarė šventąja karve ir jo filosofija — liturgine kalba, į kurią nuolatos yra įvyniojamas rusiškasis imperializmas. "Taikos ofensyvos" viršūnėje 1955 m. Kruščiovas pareiškė: "Jei kas galvoja, kad mes pamiršime Marksą Engelsą ir Leniną, tas labai klysta. Pirmiau vėžiai pradės švilpauti, negu tai įvyks". Būtų arčiau tiesos, jei paminėtus vardus būtų pakeitęs Čingischanu, Jonu Žiauriuoju ir Petru Didžiuoju.

Nuo 1945 m. vakariečiams gresia kitokio pobūdžio karas, negu ankstyvesnieji, kurie vyko bendros moralės rėmuose. Katyno, Vinicos ir kitų vietų masiniai žudymai būtų neįsivaizduojami prieš 1917 metus. Kartais ir praeityje sutartys ir iškilmingi pažadai būdavo sulaužomi. Bet šiandien net ir galvojimas apie bet kokį susitarimą su rusais yra tik laiko gaišinimas, nes rusai iš anksto sako, kad tikslas pateisina priemones. Taigi tokiomis aplinkybėmis apgavimas yra visuomet veiksmingesnis. Rusui ką nors įrodyti galima tiek pat kaip ir tigrui. Ir po 17 metų nevaisingų derybų visiems tai turėtų būti paaiškėję. Senai laikas baigti savęs apgaudinėjimą ir grįžti į realybę.

Dirstelkim į istoriją.

1918 m. Lietuvos Brastos sutarties metu Leninas savo tikslus aptarė sekančiai: Apjungti Vokietijos, Austrijos, Čekoslovakijos ir Rusijos proletariatus, tuo sudaryti žemės ūkio ir pramonės kombinatą nuo Vladivostoko iki Reino. Toks junginys galėtų išsilaikyti ir išaugti į milžiną, kuris viena ranka judintų pasenusią Rytų ramybę ir antrąja galėtų stumti lauk privatų kapitalizmą iš anglosaksų kraštų. Tai pasiekus, likusi Europa būtų jo malonėje.

Rusija II P. karo metu sudarytas sutartis Teherane, Jaltoj, Potsdame sulaužė ir jau pasiekė daugiau kaip pusę Lenino siekimų. Turi puse Vokietijos ir Čekiją. Visos pagrobtos teritorijos sukomunistintos, pasidarė Rusijos imperijos kolonijomis. Vakarų valstybės, tai matydamos, tik protestavo, nes jos karo bijojo daugiau, negu mylėjo laisvę.

Kodėl Stalinas nebandė siekti Lenino užbrėžtų tikslų, arba ir daugiau? Be abejonės, jį sulaikė atominė bomba. Iš kitos pusės, ta atominė bomba jam pagelbėjo užimti Mandžūriją.

Kruščiovas, perėmęs iš Stalino, turėjo surasti būdus, kaip galima plėstis atominės bombos akivaizdoje. Žinodamas, kad atominiai ginklai nepanaikinami (nes žinojimas yra neišdildomas), jis nutarė juos išnaudoti kaip psichologinio teroro instrumentą, sukeldamas vakarų pasaulyje atominį neurozą. Sąmoningai skleisdamas atominio karo baisumus vakariečių tarpe, jis pasiūlė visuotiną nusiginklavimą arba, jei tas nepraeitų, bent susitarti dėl atominių ginklų uždraudimo. Konferencijose rusai vakariečius apšaukinėja karo kurstytojais ir besigėrėdami savo propagandos pasisekimais, suardo pasitarimus už tai, žinoma, kaltindami vakariečius. Be to, vakariečių tarpe jie randa spaudžiančių savo vyriausybes, kad jos ieškotų naujų konferencijų.

Berlyno politika rodo, kad Kruščio vas nelinkęs atsisakyti Lenino tikslų. 1958 m. jis pareikalavo demilitarizuoti Berlyną, padaryti laisvą miestą su garantuotu susisiekimu. Jei nebus sutikta, jis grasino, jog susitars atskirai su R. Vokietija, jai pavesdamas susisiekimo kontrolę. Naiviems neutraliesiems tas atrodo lyg ir protingas bandymas pašalinti ginčo priežastį. Bet rusų žodyne tai būtų tikras buržujų apgavimas. Neužilgo Berlyną ištiktų Dancigo likimas 1939 metais.

Vakariečiams nesutikus nusileisti, įtempimas buvo tai didinamas tai mažinamas, kol rytų vokiečiai pradėjo masiniai bėgti į vakarų Berlyną. Tą bėgimą nutraukė garsioji Berlyno siena 1961 m. Jos pastatymas yra Keturių Susitarimo sulaužymas. Po metų rusai panaikino savo komendantūrą, jos pareigas perdavė rytiniams vokiečiams. Tai yra nelegalu. Taigi, legali viso Berlyno kontrolė dabar priklauso trims likusiems: JAV, Anglijai ir Prancūzijai. Bet nepatikėtina, kad jie kištųsi į Rytų Berlyno tvarkymą, nes nuo 1948 m. Berlyno blokados laikų vakariečių politikos pagrinde yra baimė, kad bent koks griežtesnis pozityvus veiksmas gali iššaukti pasaulinį karą. Nuo tada jau vakariečiai rijo įžeidinėjimus, išjuokimus, užpuo-

limus vieną po kito, dėl to vakariečių prestižas labai sumažėjo. Kad šį palaipsnį pasidavimą sulaikytų, vakariečiai privalo čiupti bulių už ragų ir pradėti aktyviai jį laužti.

Bet, nežiūrint, kaip ilgai užtruks jį palaužti, jie turi išvengti patiekti priežastį visuotino karo pradėjimui. Taigi, vengiant pradėti karą, reikia laimėti "šaltąjį karą", kuris ir yra tikrasis karas.

Reikia turėti galvoje, kad atominio karo sunaikinimas gręsia abiem pusėm, taigi, ir atominio karo teroro baimė priklauso abiem pusėm. Pats Kruščiovas atominio karo bijo daugiausiai. Ir tik dėl to, kai kyla krizė, galinti išvesti į atominį karą, Kruščiovas tuoj griebiasi savo gesintuvų — savo "baisiųjų" raketų, kad sumažintų karo kilimo galimybę. Kitaip sakant, jis naudoja atominę diplomatiją ideologinės ofensyvos pridengimui. Šokdindamas šmėklą, jis pasaulyje sukelia augščiausio laipsnio baimę. Gi, pati baimė yra jau nepasisekimas ar bent nesekmės priežastis. Vyk šalin baimę, nes bailio širdyje dorybės neprisilaiko.

Atominiai ginklai atgraso pradėti ne tik atominį, bet ir bet kokį karą, nes jis gali išsirutulioti į visuotinį. Atsikeršinimu atominiais ginklais paremta diplomatija yra negatyvi, tai tik pasyvus gynimasis. Iniciatyva perleidžiama karą pradedančiam. Pasyviu gynimusi neįmanoma ilgai tas pats status quo išlaikyti. Pozityvaus elemento trūkumas vakariečių politikoje buvo priežastis daugelio pasitraukimų.

Pozityvų elementą ideologiniuose konfliktuose bei karuose apibūdina surasti būdai laimėti neįsiveliant į karštą karą. Todėl vakariečiai vietoje, pirmiausiai, galvoti apie militarinę stiprybę, turėtų mestis į perversminius veiksmus—į drąsią ideologinę ofenzyvą.

Tuo yra pagrįsta rusų šaltojo karo strategija. Vakariečiai privalo atsakyti tuo pačiu. Yra būtina veržli strategija psichologinėje plotmėje.

Ar dirva yra palanki tokiai strategijai? Puikiausia. Reikia įsisąmoninti, kad iš 220 milijonų Sov. Rusijos gyventojų du trečdaliai yra nerusai, bet tik Rusijos pavergti. Nemažiau 51 mil. gyventojų gyvena S. Rusijos vakariniuose pakraščiuose: Ukraina, Gudija, buv. Pabaltijo valstybės. Jos kaip tik kerta Rusijos kelius į vakarus. Be to, 97 milijonai yra satelitiniuose kraštuose, kurių 90 procentų yra rusams priešiški. Kaip psichologinis liūnas jie guli tarp Rusijos ir Vakarų. Todėl Rusijos strateginė padėtis yra žymiai prastesnė už vakariečių.

Nors karo pradžioje rusai gali pastatyti daugiau divizijų negu vakariečiai, bet juo daugiau jų pastatys, tuo daugiau sunkumų turės jas aprūpinti ir kontroliuoti.

Šiame antiimperializmo amžiuje Rusija visai nepritinka, tai didžiausia kolonialinė imperija ir pati žiauriausia. Rusija yra kalėjimas, pripildytas nusivylusių žmonių; tai didžiulė psichologinė bomba, kurią detonavus Sov. Rusijos imperija susprogtų į daugybę skeveldrų.

Šita bomba daugiausia ir atgrasina Kruščiovą pradėti visuotiną karą. Kai vakariečiai atsibus ir supras to reikšmę, tada jiems kelias bus aiškus.

Rusija turi būti puolama iš vidaus, ne tik pripažįstant pavergtiesiems jų teisę į laisvę ir nepriklausomybę, bet ir pagelbstint visokiomis priemonėmis tai pasiekti. Pačių vakariečių interesas to prašosi, nes karo atveju rusų pavergtieji pasidarys vakariečių geriausi sąjungininkai. Tai gerai suprato Senior Salvador de Madariaga, sakydamas, kad kada "mes sutinkame kalbėtis su tais, kurie priešinasi laisvei... mes išduodame mūsų fronto pirmąsias linijas — Rytų Europos žmones, už tai gaudami "taiką", kuri, iš tiesų, nėra jokia taika".

Vidine strateginio silpnumo liga Rusija sirgo daugelį kartų. Rusų - Japonų karas iššaukė priešcarinę revoliuciją 1904-5 metais, japonai laimėjo karą. I P. karas, 1917 kovo revoliucija, nuvertė carą. Tų metų Spalio revoliucijos ir pielietinio karo pasėkoje 15 pavergtų tautų pasiskelbė nepriklausomos. II P. kare, įsiveržę į Rusiją vokiečiai buvo laukiami ir sveikinami gyventojų. Sov. imperija buvo beskylanti į gabalus. Tada atėjo Himleris su savo S.S. ir Hitleris su visais jo barbariškumais. Karas prieš Rusiją buvo pralaimėtas prie Kievo, kai ten buvo iškelta svastika vieton Ukrainos vėliavos.

1953 m. sukilo Rytų Vokietijos darbininkai, 1956 riaušės Lenkijoje, taip pat spontaniškas Vengrijos sukilimas. Pastarajame šalia vengrų sukilėlių kovojo ir ne vengrų ir toki, vienintėliai, buvo Raudonosios armijos dezertyrai. Nuo 1949 m. iš Rytų Vokietijos pabėgo arti 3 milijonai gyventojų. Tai visa rodo, kad šiuose kraštuose sovietinis režimas sėdi kaip ant peilio ašmenų.

Neužmirština, kad pusė Raudonojoje armijoje tarnaujančių karių yra iš pavergtų tautų ir nėra pilnai patikimi krizio atveju. Tai patvirtina karo belaisvių skaičius — du ir pusė milijono — tarp birželio ir gruodžio mėn. 1941 m., iš jų apie du trečdaliai buvo dezertyrų, pareiškę norą kovoti prieš Sov. Rusiją. Satelitiniuose kraštuose galima dar daugiau tikėtis neištikimybės sovietinei tvarkai.

Pasiruošimas ofenzyvai yra sudėtingas reikalas, nes ateities karas bus visuotinas. Dėl laiko stokos nebus įprastinės mobilizacijos. Karas užklups pasiruošusį ar nepasiruošusį; jei nepasiruošęs, tai jau nebus laiko prisivyti. Erdvės priklauso visiems, dienos trumpėja į valandas, o valandos virsta minutėmis. Priemonės karui vesti gausėja; kariaujama net ir taikos metu. Ūkinis ir psichologinis puolimas ar gynimasis yra gal dar svarbesnis, negu militarinis. Galvoti apie gynimąsi sena samprata reiškia pasisavinti štrauso įprotį. Pagaliau, atkreipkime dėmesį į žodžių reikšmę, ar jais visi vadiname vienodas sąvokas. Dažnai žodžiai yra užmaskavimas to, apie ką galvojama, bet nenorima pasakyti.

Patarimai vakariečiams ateičiai:

1. Nustoti tik kalbėti apie laisvę, privaloma parodyti veiksmais, kad apsispręsta už ją kovoti ir mirti.

2. Dasiprotėti, kad nereikia bijoti Rusijos, nes ji pati dreba dėl galimo atominio karo ir bijo vidinės revoliucijos.

3. Reikia įsisąmoninti, kad šiame atominiame amžiuje perversminis karas vis daugiau ir daugiau darosi veiksmingos politikos įrankis.

4. Stengtis, kad nuolatinis konfliktas būtų palaikomas Rusijos vidaus fronte, kuris, pagal maršalą Pilsudskį, yra pats pavojingiausias.

5. Vakariečiai, pagaliau, turi suprasti, kad Rusijos vidaus frontas yra kiaurai sutrūnijęs.

6. Laikas suprasti, kad idėjų kare strategija, kuri remiasi nuolaidomis ir stabdymais, kurie yra tik reagavimas į priešo puolimus, gali nuvesti tik į pralaimėjimą ir pažeminimą.

Vertė J. M.

Naujos Idėjos JAV gynyboj

A. RĖKLAITIS

Spaudoje pasirodė rašiniai, skelbią naujas idėjas apie JAV gynybą ir karinę strategiją. U. S. News and World Report, savaitinis žurnalas, š. m. kovo 25 d. pateikia apie tai įdomių žinių bei samprotavimų.

Atominio karo atveju įsivaizduojami sunaikinimai verčia daryti didelius pakeitimus JAV kariniuose planavimuose. Pastaruoju metu padidėję N,A,TO sąjungininkų tarpe nesutarimai, tuos planavimus dar labiau suaktualina. Susipažinus su reikalu, gaunasi įspūdis, kad JAV jau "pakuojasi" ir yra pasiryžusios iš Europos pasitraukti.

Esminiai ir toli siekianti JAV gynybos pakeitimai buvo studijuojami, planuojami ir vykdomi pastarųjų dviejų metų būvyje. Tačiau tik dabar pasirodė, kad šie pakeitimai sukelia susirūpinimą ir aiškų nepasitikėjimą JAV Vakarų Europos sąjungininkų tarpe ir baimę daugelio Pentagono kariškių.

Susirūpinimo, nepasitikėjimo bei baimės priežastis yra ta, kad JAV netolimų įvykių raidoje sudarė neapsisprendusios tautos įspūdį, kuri siekia save izoliuoti nuo nepageidaujamos rizikos ir pavojų šių dienų pasauly. Pasaulio valstybių sostinėse keliamas klausimas, ar JAV, dėl baimės kitų būti įtrauktoms į atominį karą, nepradeda trauktis į "Amerikos tvirtovę"? Prancūzijos karo vadovybė teigia, kad JAV aiškiai atsisakančios duotų savo "atominių garantijų" Vakarų Europai ir savo kariuomenę iš čia, anksčiau ar vėliau, atitrauksiančios. Tokiam atvejui prezidentas de Gaulle siekiąs išvystyti savo nepriklausomą atominę jėgą.

Europos ir šio krašto kariniai autoritetai JAV strategijos keitimą apibūdina šiais keturiais ruožtais:

Pirmas ruožtas. Po II Pasaulinio karo priekin išstumtų JAV bazių žiedas aplink Rusiją, yra panaikinamas. Strateginiai bombonešiai, vidutinių atstumų raketos ir tam tikros kitos kariuomenės dalys yra atitraukiamos iš Anglijos, Italijos, Turkijos, Maroko, Ispanijos, Prancūzijos, Aliaskos ir Guamo. Motyvas: išstumtos priekin (užjūriuose) JAV bazės, naujų įvykių raidoj, nustoja savo reikšmės.

Antras ruožtas. Europos kontinentas turėsiąs būti nuatomintas dviem tarpsniais, būtent:

a) Pirma, bus sustiprintos pastangos atkalbėti Vakarų sąjungininkus nuo savos nepriklausomos atominės jėgos kūrimo;

b) Antra, JAV žymiai sumažins savo atominių ginklų kiekius, turimus JAV kariuomenėj Europoj.

Motyvas: stengtis nedaleisti, kad Europa taptų parako statine ir galėtų įžiebti atominį karą su Rusija.

Trečias ruožtas. Iš Europos ir kitų pasaulio kraštų AJV karinės jėgos ir atominiai oro daliniai būsią palaipsniui atitraukti į JAV. Tų jėgų atitraukimas — tai dalinai JAV iniciatyvos ir dalinai sąjungininkų spaudimo išdava.

V. Europos gynybos įsipareigojimus ateity JAV vykdys, pirmoj eilėj panaudojant "ugnies brigadas" iš šio krašto bazių. Tos brigados neturės atominių ginklų.

Ketvirtas ruožtas. JAV gynybos pagrindas — bombonešiai skubiai pakeičiami. Jų uždavinius greit perimsią atominės raketos, pirmoj eilėj, Minutman ir Polaris, išdėstytos J,A,V, arba povandeniniuose laivuose. Tuo būdu prezidentas galėsiąs turėti savo rankose pilną atominių ginklų panaudojimo kontrolę, nepriklausomas nuo politinių ar kitų savo sąjungininkų bei svetimų kraštų kliudymų. Taip atominius ginklus išdėsčius ir juos turint savo rankose, JAV, jei būtų užpultos, galėtų sunaikinti Rusiją ir neturėdamos savų bazių užjūriuose.

JAV kariniuose planavimuose minėti keturi strategijos pakeitimo ruožtai sudaro viso naujo gynybos plano esminę dalį. Yra aišku, kad nuo buvusios pokarinės politikos (laikyti JAV karinį kumštį užjūriuose, svetimuose kraštuose) dabar atsisakoma.

Kas iš tikrųjų iššaukė ar paskatino šiuos pakeitimus? Žinovai mini visą eilę priežasčių. Ne tik Prancūzijos prezidentas De Gaulle, bet ir visa Vakarų Europa nori atsipalaiduoti nuo dabartinės tamprios JAV priklausomybės. Kai kurios NATO dalyvės nori sukurti "trečiąją jėgą", kuri būtų pastatyta tarp Rusijos ir JAV, kas reikštų, kad Europos kontinente JAV nebeliktų vietos. NATO, surišusi ir suglaudinusi JAV su Europa, šiandien yra didelių pasikeitimų bei pergyvenimų procese. Kai kurie šios organizacijos nariai vengia atlikti savo pajėgumui atitinkamas pareigas. To pageidauja Wašingtonas Tos pareigos vengimas labai stebina JAV.

J,A,V auga spaudimas, kad būtų sustabdytas augantis biudžetinis deficitas. Vienas iš būdų, sulaikyti nuolatinį aukso plaukimą iš šio krašto, yra mažinimas JAV karinių įrengimų užsienyje. Tačiau vienas iš svarbiausių motyvų, paskatinusių naujus planavimus, yra pasirodymas tarpkontinentinių raketų.

Vyrauja nuomonė, jog atominis karas neša tautoms mirtį. Jo reikią išvengti.

Karo grėsmėje atominės raketos turėtų pirmaujančios reikšmės. Jos būtų kitų ginklų atžvilgiu "karališkoje" padėtyje. Tik JAV ir Rusija turi tarpkontinentines raketas. Atominis karas tarp tų dviejų milžinų reikštų nuo 40 iki 120 milijonų žuvusių žmonių vienoj ir tiek pat kitoje pusėje. Vadinasi, viena pusė negalinti sunaikinti kitos, pati nebūdama sunaikinta.

Iki pastarųjų dienų JAV įsipareigojimas Europai padėti gintis veik nebuvo surištas su visuotino karo rizika. Dabar ta rizika padidėjusi. Krašto vadovybės manymu, jei JAV šiandieną būtų įveltos į tiesioginį atominį karą Europoje, tai reikštų, kad pačios JAV būtų išstatytos sunaikinimui.

JAV nauja strategija siekia sudaryti sąlygas, kad būtų kuo mažiausia pavojaus Amerikai įsivelti į atominį karą. Kai kurie žinovai teigia, jog yra neginčijamų davinių tikėti, kad JAV ir Rusija tarpusavyje susipras ir sieks išvengti tiesioginio atominio karo, mažo ar didelio, bet kurioj pasaulio daly.

DĖL S. GRIEŽĖS-JURGELEVIČIAUS PASTABŲ š. m. KARYJE Nr. 4.

Pastabos, daugumoj, ne esminės, gal tik noras pakritikuoti...

Kas link netarpinės apsaugos ir bendrai įvykių pačiame miestelyje, nesiginčysiu, nes asmeniškai visko nemačiau. Kuopos vadas galėjo nupasakoti vienaip, o S. Griežė-Jurgelevičius — kitaip. Tik tiek, kad kuopos vadas tuo laiku buvo prie kuopos, o ne klebonijoje, ir nepabėgo su mašina, kaip kad Griežė-Jurgelevičius rašo.

Aš kuopos vado veiksmų nepateisinu, nes, pasinaudodamas priedangomis, galėjo lengvai lenkų raitelius atmušti, bet čia jį paveikė netikėtumas; o gal trūko ir greitos orientacijos? Jis tik padavė komandą: "Kuopa, paskui mane!" — ir per kiemus, bei daržus išvedė ją į laukus. To pasitraukimo nemačiau, bet, aišku, jis negalėjo būti tvarkingas.

Neatidengtos didžiosios paslaptys

Kiekviena valstybė turi savo paslapčių. Vienos jų priklauso prie "didžiųjų", o kitos prie mažųjų. Vienos nukeliauja su jas žinojusiais asmenimis karstuose į žemę, kitos iškeliamos viešumon po kelių ar keliasdešimt metų. Kitos atidengiamos visai atsitiktinai.

Archeologija smarkiai parėmė istoriją; pav. Trojos miesto atkasimas visai išsklaidė abejones, kad Trojos karas buvo Homero tik poetiška fantazija.

Bet, nežiūrint daugybės faktų, istorikai dar nepaduoda aiškių aplinkybių, kuriose tas karas vyko, o, svarbiausia, kokios buvo jo priežastys ir t. t.

Čia pateiksiu porą kitų pavyzdžių. Prieš I Pas. karą Anglija su Prancūzija sudarė slaptą sutartį, apie kurią Londone težinojo karalius, ministeris pirmininkas ir užsienių reikalų ministeris. Ne kitaip buvo ir Paryžiuje. Berlynas ir Viena apie tą sutartį, matyti, nieko nežinojo, nes I Pas. karas tada būtų atrodęs visai kitaip.

Kad patvarkius Rusiją, kuri karo metu pasirodė silpnu alijantu, pas Nikalojų II buvo pasiųstas lordas Kitcheneris. Jis Petrograd, tačiau, nepasiekė, nes paskendo angliškam kariniam laivui sprogus.

Nei Londonas, nei Petrogradas apie kokį nors slaptą susitarimą irgi nieko nepaskelbė. Prasiskverbė tik spėliojimai, kad Anglija caristinei Rusijai "paaukojo" Dardanelius ir Bosforą (Turkija stojo centralinių valstybių — Vokietijos ir Austrijos pusėn): Jei iki I Pas. karo pabaigos caristinė Rusija išsilaikytų — neįvyktų revoliucija, — ji užimtų Turkiją su Dardaneliais, kas sudarytų mirtiną pavojų Anglijai, nes tada R sija iš Juodosios jūros turėtų išėjimą į ... Tolimuosius Rytus, į visas anglų kolonijas.

Asmuo, kuris to neprileido, buvo Winston Churchillis. Iš Vidužemio jūros, per Egėjaus jūrą, du vokiečių karo laivai "Emden" ir "Breslau" sugebėjo nuplaukti iki Dardanelių, iki Turkijos, tada Vokietijos sąjungininkės.

Winston Churchillis, pirmas Admiraliteto lordas, angliškajam karo laivynui, stovinčiam Aleksandrijoje, davė įsakymą, vokiečių laivų, esančių Vidužemio jūroje, nepulti. Taip tie abu galingieji vokiečių laivai apgynė Turkiją nuo ... Rusijos apetitų.

Šiuos faktus atidengė Anglijos Labour Party prieš pat II Pas. karą.

Dabar su nekantrumu istorikai laukia "dokumentų po Roosevelto". Iš ilgo jo prezidentavimo laikotarpio, milijonai dokumentų po jo mirties buvo surūšiuoti ir atiduoti viešam naudojimuisi, bet 15 proc. iš jų, "slaptųjų", bus paskelbti tik 1995 metais.

Iš tų slaptųjų jau dabar pradeda aiškėti, kad Rooseveltas išdirbo planą ilgiems metams ir paliko jį įvykdyti jo įpėdiniams — prezidentams. Anglijoje jau viešai prasitariama, kad Kennedy vykdo Roosevelto planą. Ką galima dasiprotėti? Ar Rooseveltas "užplanavo" britų imperijos likvidavimą?

Nesenai aviacijos maršalas Sir Philip Joubert Londone pareiškė, ka prez. Kennedy garantavo politinį ir ekonominį D. Britanijos nuosmūkį "įgrūdant" ją į Bendrąją Europos Rinką ir "vieną pirštą laikant ant atominių ginklų".

Kiekvienu atveju ir tie trumpi maršalo žodžiai istorikus sudomino.

Prie didžiųjų, bet, gal dėl tam tikrų sumetimų, iki šiol nepaskelbtų paslapčių, paminėsiu ir lenkų mūsų sostinės Vilniaus užgrobimą. Komunistinė Lenkija apie Pilsudskį nerašo nei vieno žodžio. Emigrantinė lenkų spauda Pilsudskį dievina taip, kaip anksčiau Chruščiovas ir kompanija dievino dar gyvą Staliną.

1920 m. "Stebuklas prie Vyslos" yra maršalo Pilsudskio planas (ne prancūzų generolo Weygando).

Dabar rašoma, kad gen. Želigovskis sukilo prieš Pilsudskį pagal paties Pilsudskio aiškų įsakymą ir su "sukilusiomis divizijomis "smogė" į Vilnių.

Viso to, pradžioje, ir pats Želigovskis neva nesupratęs, bet Vilnių paėmė.

K. M. Juozas Šarūnas

Laukuose jie dar kartą susidūrė su lenkų raiteliais. Kitą dieną kuopos vadą su kuopa radau Eišiškėse tvarkoj.

Kaip kulkosvaidžių kuopos vadas su ordinansais pasitraukė—nemačiau. Aš pirmutinis apleidau klebonijos kiemą ir lenkų neatpažintas (palaikytas saviškiu) pakliuvau į miestelį. Ilgai apie tvoras jie negalėjo jodinėti, nes tie patys raiteliai puolė juos.

Kas pirmas pasiekė Rodūnę — kulk. kuopos vadas raitas, ar ryšių kuopos vadas mašina — tai dar klausimas? Fordas nesuzvimbė, kaip Griežė - Jurgelevičius rašo, bet kiek pavažiavus sustojo, nes buvo jau senas laužas ir lenkai, jei būtų kiek toliau pajoję, būtų mašiną suradę.

Kas geriau gali žinoti, kaip aš prajojau Nočią — aš ar S. Griežė-Jurgelevičius? Švelniai tariant, tik noras primesti man, kad netiesą parašiau. Nesiimu Griežę-Jurgelevičių įtikinėti, bet galiu priminti, kad tas įvykis buvo žinomas pulke. Mat, buvo, kurie matė. Pavyzdžiui, 1-os kulkosvaidžių kuopos viršila Vaičekonis, gulėdamas patvoryje, stebėjosi, kad bataliono vadas jodinėja su lenkais...

Mačiau mūsų vežimus apstotus lenkų raitelių, bet ne Varėnos gatvėje, o kairiau ir juos tuojau pasiuntė į užnugarį.

Sutikau ir apie būrį lenkų raitelių Varėnos gatvėje. Š. m. "Kario" nr. 1 buvo aiškiai parašyta. O kad teiravaus žinių pas kleboną, tai kas čia blogo? Klebonas galėjo turėti daugiau žinių už kitus asmenis, nes jis turėjo ryšį su apylinke. Ryšių kuopos vadas savaime painformavo, bet, matomai, ypatingai aliarmuojančių žinių ir jis neturėjo, nes būtų pataręs tuojau pasiruošti kautynėms. O laikas nuo kuopos atvykimo iki užpuolimo — buvo trumpas. Mes, naujai atvykę, nieko apie lenkus nežinojom, nes iš pulko štabo žinių negavau.

Kiek lenkų ta kryptimi žygiavo, dabar matosi iš jų spaudos: 4 kav. brigada, susidedanti iš penkių pulkų (3, 7 ir 16 ulonų pulkai, 211 kav. pulkas ir kombinuotas kav. pulkas) ir 12 pabūklų — viso 5161 kareivių ir karininkų. Be to, 1 p. leg. divizija — viso 15,673 kareiviai ir karininkai. Ar tai mažos jėgos? Tai ir jų žvalgyba turėjo būti nemažesnė — kaip eskadronas. Matomai, kad Griežės - Jurgelevičiaus surinktos žinios nebuvo tikslios.

Jie žygiavo ne vien Dubičių gatvės kryptimi, tik šoninės saugos buvo kiek atsilikę. Aš asmeniškai sutikau lenkus įjojant nuo Varėnos pusės, matomai laukė ir nuo Rodūnios pusės atjojant, nes manęs klausė, ar esu trečio pulko? Tą pačią naktį su raitais žvalgais buvau atvykęs iš Rodūnios atsiimti Nočią (taip skambėjo pulko vado įsakymas), bet Nočią radau stipriai ginamą.

P. Genys

CHICAGOS KŪRĖJŲ - SAVANORIŲ SKYRIUI 40 METŲ

Šiemet sukanka lygiai 40 metų, kaip Lietuvos kariuomenės kūrėjai-savanoriai Chicagoje pradėjo atkurti buv. Lietuvoje organizaciją. Būdinga, kad čia kūrėsi vienu kartu ir centras ir skyrius. Pirmoji skyriaus valdyba buvo suorganizuota ir išrinkta šie kūrėjai - savanoriai: Jonas Švedas, Povilas Dirkis ir Matas Klikna.

Švenčiant dešimties metų jubiliejų, tenka prisiminti šios organizacijos ir praeities organizacinius etapus, būtent: po visų vargų ir nepriklausomybės kovų, kūrėjai - savanoriai grįžo į nepriklausomos Lietuvos normalų gyvenimą. To laiko Lietuvos vyriausybė grįžusius savanorius pradėjo aprūpinti žemės reformos išdalinta žeme ir kitomis dovanomis, kurių tarpe buvo ir pirmenybė gabiems savanoriams gauti tarnybas valdiškose ir savivaldybės įstaigose. Tačiau daugelis savanorių labai nustebo ir buvo nusivylę, kai pradėjo ieškoti darbo. Įstaigose sėdėjo viršininkai ir kiti augšti pareigūnai, žmonės, kurie kalbėjo rusiškai, lenkiškai ar vokiškai, kuriems Lietuvos reikalai tik tiek terūpėjo, kad turėtų tarnybą ir gerą algą gautų. Be to, retas kuris iš tų viršininkų lietuvių kalbą bemokėjo. Vienoje ministerijoje buvo rastas gana augštas pareigūnas, A. R., kuris 1919 m. šėtoje, viešame mitinge, Lietuvos vyrus kvietė stoti į lenkų legijoną, bet savanorio Kiaunės buvo nutrauktas nuo tribūnos.

Buvo nepaslaptis, kad kai kurie kūrėjai - savanoriai, sugrįžę iš kovų lauko, susidūrė su gana žiauria gyvenimo tikrove. Minėti asmenys į savanorius, jieškančius tarnybų, žiūrėjo su panieka, neapykanta ir buvo sunku gauti darbo, ypač be protekcijos. Tokiai padėčiai esant, savanoriai patys pradėjo organizuotis ir sutvėrė Lietuvos kariuom. Kūrėjų - Savanorių Sąjungą, kurios pareiga buvo ginti savanorių teises ir rūpintis jų reikalais. Tuo pačiu ir Lietuvos vyriausybė susigriebė ir išleido įstatymą, kuris teisiškai normavo kūrėjų - savanorių padėtį. Susiorganizavusiai sąjungai priklausė daugiau kaip 10,000 asmenų.

Lietuvos valstybės gyvenimu kūrėjai - savanoriai buvo patenkinti ir turėjo gerų vilčių ateičiai. Tačiau 1940 metų įvykiai ir II Pas. karas, ne tik juos išblaškė po platųjį pasaulį, bet žymią jų dalį sunaikino.

1944 m. dalis dar likusių gyvų kūrėjų - savanorių, kaip ir daug kitų Lietuvos gyventojų, pasitraukė į Vakarus ir apsigyveno Vakarų Vokietijoje. Čia jie amerikiečių zonoje 1945 m. vėl susiorganizavo į sąjungą, kuriai priklausė apie 400 žmonių. Prasidėjus emigracijai, kūrėjai-savanoriai emigravo į įvairias šalis, kuriose pastoviai įsikūrė. Daugiausia jų apsigyveno JAV, ypač Chicagoje, kur ir pradėjo rūpintis atkurti savo organizaciją. Chicagos skyriui iš karto priklausė apie 70 vyrų. Tačiau, tų dešimties metų bėgyje, skyriuje narių skaičius žymiai nubyrėjo, nes daug išmirė. Iš karto skyrius rodė didelį veiklumą ir gyvai reiškėsi lietuviškame visuomeniniame gyvenime, bet pastaruoju laiku jo veikimo žymių beveik neliko, o vien tik vardas. Vienok kiek svarbesnėse iškilmėse, minėjimuose ir Lietuvos valstybinių švenčių metu jie vis dar pasirodo su savo vėliava viešai. Dalis kūrėjų - savanorių, ypač karininkų, yra įsijungę į L.V.S. Ramovę, kurioje kai kurie labai aktyviai reiškiasi. Pagaliau pats Chicagos skyrius yra nutaręs įsijungti į ramovėnų eiles. Būtų labai gražu, jei dešimtmečio proga susijungimas įvyktų.

Pov. Dirkis

Kūrėjų - Savanorių Sąjungos Čikagos skyriaus valdyba 1953 m. ir 1956 m. Iš k. į d.: P. Dirkis, M. Klikna ir J. Švedas.

Kur geriausiai pailsėti per atostogas —

Garsiame Cape Cod - Osterville, Mass., kurorte prie atviro Atlanto, Long-Beach pliažo, pušų pavėsyje, gražioje lietuviškoje vasarvietės viloje

"AUDRONĖ"

87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass.
Tel. 428 - 8425

Vila "Audronė" ir atskiras namelis "Audrutė", šiemet dar padidinta ir svečių patogumui patobulinta, atidaroma birželio mėn. 15 d. Vila yra prie pat jūros pliažo, gražiame pušų parke. Labai gražūs ir patogūs kambariai ir geras lietuviškas maistas.

Iš anksto kreiptis:

E. JANSONAS
Boston 24, Mass., tel.: 288-5999

arba po birželio 15 d. į

AUDRONĘ
87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass.
tel.: 428 - 8425

KARIO BENDRADARBIŲ PASITARIMAS

Pasitarimas įvyko balandžio 6 d. 7 val. vak. Atletų Klubo patalpose, Brooklyne. Pasitarti atvyko apie 20 bendradarbių, keletas net iš New Jersey.

Dėkodamas už gausų dalyvavimą, KARIO redaktorius Z. Raulinaitis trumpai apžvelgė KARIO paskirtį ir iš to išplaukiantį jo turinį: KARYS rikiuojasi į bendrą lietuvių tremtinių kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės, taigi ir didžioji KARIO turinio dalis yra skiriama, pirmoj eilėj, tai pagrindinei temai, tik specifinio karinio pobūdžio. Todėl KARYJE vyrauja karinės istorijos straipsniai ir kariniai atsiminimai. Šalutinės sritys yra dailioji literatūra, karinė informacija ir karių organizacinė informacija. KARIO turinio reikalu redaktorius prašė bendradarbius pasisakyti ir paremti KARĮ straipsniais.

Pasitarimas buvo gyvas, kalbėjo daugelis dalyvių, tai vienu, tai kitu klausimu. Plk. A. Novickis pareiškė, kad politinio pobūdžio straipsniai, specifiniai: Gruodžio 17 d. straipsnis, neturėjo būti skelbtas KARYJE, buvo dar ir neobjektyvus. A. Sodaitis, TĖVYNĖS redaktorius, mano, kad KARIO turinys yra tvarkoje. Jei kartais patenka straipsniai ir ne toki, kokius redaktorius norėtų matyti, tai ne redaktoriaus, bet bendradarbių kaltė, nes šiandien laikraštį kuria ne redaktoriai, bet bendradarbiai, o tų bendradarbių, jis iš savo patyrimo žino, yra labai sunku surasti. A. Budreckis pareiškė, kad Gruodžio 17 d. str. yra istorinis, nes tie įvykiai yra jau praeityje ir juos mėginame pavaizduoti, atstatyti, naudodamiesi dalyvių prisiminimais ir dokumentais. Jis yra ir karinis, nes jame pagrindinį vaidmenį suvaidino Lietuvos kariuomenė, taigi, jis kaip tik ir tiko KARIUI. Jo nuomone, KARIUI ypač reikėtų daugiau straipsnių apie mūsų kaimynų kariuomenes, jų techniką ir t.t. Ateityje, atrodo, mes ir vėl turėsime tuos pačius kaimynus ir su tais pačiais, mūsų atžvilgiu, tikslais. Taigi juos jau dabar reikia studijuoti ir pažinti. Taip pat tvarkoje yra skelbti senosios istorijos straipsnius, iš graikų ar romėnų istorijos, nes jie sudaro pagrindą šių laikų idėjoms, ir ant jų yra kuriama naujoji istorija. nes būdamas politinis, tas straipsnis J. Rūtenio nuomone KARYS turinio atžvilgiu yra margas, jame visko gali surasti. Tai visais atžvilgiais įvairus žurnalas ir skųstis, kad jame dar ko nors reikėtų, neverta. Pasisakė dar V. Šventoraitis ir S. Gudas.

Po trumpos pertraukos, vėl buvo susėsta apie bendrą stalą, tik šį kartą, prie kuklių vaišių. V. Jonikas paskaitė ištraukas ruošiamos poemos apie 1863 m. sukilimą. Jose skambėjo daug liaudies motyvų; reikia tikėtis įdomaus ir stipraus kūrinio. B. Balčiūnas paskaitė santrauką straipsnio, kurį ruošia KARIUI apie ateities kūrybos perspektyvas. Atrodo, jos ateities karo veiksmai iš žemės bus perkelti į erdves. Bus mėginama apsupti priešo sparną stratosferoje (Šliefeno planas tarpplanetinėje erdvėje).

Pasitarimas užtruko apie penketą valandų ir praėjo bičiuliškoje ir darbingoje dvasioje. Tai buvo lyg ir priešvelykinės KARIO bendradarbių 'rekolekcijos'. Iš jo reikia daukti KARIO turinyje pagyvėjimo ir daugiau straipsnių iš dabartinės karybos ir karinių įvykių.

Dalyvis

DETROITO RAMOVĖNŲ VEIKLA

Šiemet Detroito ramovėnai savo skyriaus narių visuotiną susirinkimą sušaukė Lietuvių namuose kovo 17 d. Susirinkime dalyvavo gen. Černius iš Flinto ir mjr. Rauba iš Grand Rapids. Skyriaus narių dalyvavo 31 procentas.

Pereitais metais skyriaus valdyba turėjo 2 parengimus. Gegužės 5 d. — Lietuvos atgimimo dainiaus ir poeto Maironio 100 metų gimimo sukakties minėjimą — koncertą, kuris valdybai davė $158 deficito, ir Lapkričio 23 d. — Kariuomenės atkūrimo minėjimą, įvykusį lapkričio 25 d. su p. Augustinavičienės paskaita. Per pastarąjį minėjimą, prie visų trijų lietuviškų parapijų bažnyčių durų, buvo pravesta rinkliava dėžutėmis Lietuvos Laisvės kovų invalidams. Pasiųsta jiems $73.49.

Įsijungti į Lietuvių Fondą, surinkta buvo iš savo skyriaus narių $63, kurie pasiųsti Centro Valdybai. Į skyriaus naują valdybą išrinkta: J. Mitkus, V. Perminas, J. Šimkus ir Br. Tatarūnas, kurie pasiskirstė pareigomis: J. Šimkus pirmininku (418 Helen St.), V. Perminas sekretorium (2755-24th, Detroit 16, Mich.), J. Mitkus kasininku (8257 Cloverlawn, Detroit 4, Mich.) ir Br. Tatarūnas kandidatu (2431 Junction, Detr. 16, Michigan). Į revizijos komisiją — Č.

Šadeika (76 Minnesota, Detr. Mich) ir V. Šlikas (202 Montana, Detr. Mich.).

Šiais metais naujoji valdyba numato surengti irgi 2 parengimus. Tai 1863 m. sukilimo minėjimą ir Lapkričio 23-sios minėjimą. Taipogi suorganizuoti ir pravesti rinkliavą Lietuvos Laisvės kovų invalidams. Minėto koncerto deficitui apmokėti, nutarta šiems metams nario mokestį padidinti $2. Nutarta skyriui įstoti į Lietuvių Namų draugiją nariu; tam reikalui kiekvienas skyriaus narys aukoja nemažiau, kaip $3.50. Šiais metais į skyrių įstojo 6 nauji nariai. Generolas J. Černius, jo 65 m. amžiaus sukakties proga, išrinktas skyriaus garbės nariu. Po susirinkimo posėdžio, čia pat, buvo bendri pietūs, kuriuos paruošė Detroito birutietės.

J. M.

XII - 17 D.

Gerbiamas "Kario" Redaktoriau,

Netikėjau, kad strps. "Gruodžio 17 d. perversmas" sukeltų tiek daug triukšmo skaitytojų gretose ir paska tintų žmones imtis plunksnos, teigiamai ar neigiamai atsiliepti į mano rašinį. Mano tikslas nebuvo išgirti vieną partiją ir visiškai suniekinti kitą, o tik pozityviai įvertinti anuometinės karininkijos perversmą, kuris buvo daugiau negu eilinis generolo pučas ir kurio šaknys glūdėjo pokarinės Europos parlamentinių santvarkų krizėje. Gaila, kad yra žmonių, kurie dar vis sunkiai išgyvena šitą nekruviną įvykį, kuris visais praktiškais atvejais priklauso tik Lietuvos istorijai. Bet, antra vertus, visa reakcija — kokia ji bebūtų — parodo, kad "Kario" skaitytojai ne pasyvūs, bet dar rodo gyvą susidomėjimą lietuviškais klausimais.

Regis, visą straipsnio kritiką galima skirti į dvi skiltis: emocingą reakciją, bei smulkmenų patikslinimus. Į emocingus kritikus neapsimoka atsakyti, nes jie iš anksto, vienaip ar kitaip, yra nepalaužiamai nusistatę. Visvien, į vieną jų primetimą noriu atsakyti, jog "Kario" redakcija nevaro jokių "naujų politinių linijų". Labai dažnai "Kario" pus lapiuose glūdi kontraversinių minčių. Patsai esu skaitęs straipsnius bei laiškus "Karyje", su kurių autoriais nesutinku, tačiau neatsisakau dėl to skaityti žurnalo. Būkime tiek priimlūs, kad galėtumėm ir priešingas nuomones išklausyti (aišku, sustoju ties bolševizmo riba). Nesutinku, kad mano straipsnis verčiau tiktų "Dirvai" ar "Vienybei", nes neišgyriau tautininkų, nei neišpeikiau liaudininkų. Ogi, kadangi straipsnis pateisina perversmininkus, tai kritikai dar turėtų pridėti "Draugą" ir "Darbininką", nes krikščionių partijų šalininkai aktyviai prisidėjo prie perversmo. Taipogi, nepulkime redakciją už šitą ir bykokį kontraversinį straipsnį, nes žurnalas spausdinamas su sąlyga, jog "įvairių autorių straipsniai, skelbiami "Karyje", nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę".

Kas link patikslinimo kategorijos: nusilenkiu plk. P. Žiliui; gen. S. Žukauskas nėjo Kariuomenės vado pareigų, bet buvo Kariuomenės inspektorius. Turėjau galvoje vokiečių Generalinspekteur rangą, kuris sutapatina kariuomenės vado ir generalinio inspektoriaus postus. Aišku, adv. Rapolas Skipitis netautininkas. Savo originalų rankraštį peržvelgęs, radau tokią formą: "Jie tuo reikalu tarėsi su Skipičiu; Smetona, Voldemaru bei kitais tautininkais". Bet nesutinku su adv. Skipičiu dėl Merkio partijos. Owen Norem teigia, jog Merkys įėjo į Voldemaro kabinetą, kaip nepartinis.

Noriu pridurti, kad mano straipsnis nepretenduoja būti išsamia perversmo studija. Įsigilinimas į perversmo penkiulės (kpt. A. Mačiuikos, mjr. Slapšio ir kt.) vaidmenį nė kiek nepridėtų ar atimtų nuo mano iškeltų minčių. Skaitytojų reakcijos parodo, jog pilna moksliška studija lauktina. Neskaitau "Keleivio" vedamojo objektyviu, nes autorius bando įrodinėti, kad Lietuvos "fašistai" jau nuo 1923 metų pradėjo planuoti perversmą (kažin kodėl mjr. Tomkus netapo Lietuvos musoliniu?). Vadinasi, visi perversmininkai buvo fašistai. Manding, Žiugžda ir Jurginis panašiai konstatuoja. Taipogi nesutinku su adv. Skipičiu, kad jo atsiminimai papasakos viską, kaip iš tikrųjų buvo. Jo atsiminimai bus sveikintinas įnašas, tačiau, po 37 metų joks asmuo negali prisiminti visų detalių — net ir svarbesniųjų — apie betkokį įvykį. O 1926 m. perversmas įvyko žaibo greičiu. Autoritetinga studija iškils tik tada, kai kas nors ištirs Skipičio, Škirpos, Plechavičiaus, Glovackio-Grigaliūno, Budrio, Griniaus, Smetonos ir kitų dalyvių atsiminimus bei raštus ir išnagrinės visus kitus prieinamus šaltinius. Bet, nežiūrint to, klausimas, kas svarbiau — pačios valstybės išlaikymas, ar valstybės santvarkos išlaikymas, lieka ir liks vertybių klausimas. To klausimo sprendimas gal ir vėl bus pristatytas Lietuvos kariuomenei ateityje.

Tai tiek paaiškinimų ir pasisakymų dėl straipsnio. Atsiprašau redakciją, kad kilo toks "ermyderis". Netrukus prisiųsiu pirmą dalį savo magistrinės tezės "1941 m. tautinis sukilimas". Per tris-keturias dalis mėginsiu duoti 1941 m. sukilimo karinę eigą. Randu š. m. "Kario" straipsnius įdomius ir pilnus istorinės medžiagos. Šia proga pritariu J. M. ir, kad KARYS neturėtų nuostolių dėl "nusivylusiųjų", siunčiu 6 dol. piniginę perlaidą 1963 m. prenumeratai.

Su tikra pagarba,

Algirdas Budreckis

LAISVĖ IR / AR DEMOKRATIJA?

Išvardijęs visus motyvus kariuomenės sukilimui nevykdyti, savo rašte KARIO redakcijai (balandžio nr.), p. Griežė - Jurgelevičius, atrodo, neapsidairė į visas puses, todėl neįžiūri ir kitų, kaip tik priešingų galimumų.

Pirmiausia, jeigu, jo žodžiais "nedidelė sukilėlių junta pirmininkaujama kuopos vado, vyr. ltn. laipsnio karininko" padarė tokį vykusį sukilimą, nesutiko jokio pasipriešinimo ir nerado vė vieno demokrato, pasiryžusio išlieti nors lašelį savo "locno" kraujo už tą brangią demokratiją, tai kas gi būtų, jeigu perversmą būtų vykdęs ne kuopos vadas, vyr. leitenantas, o, sakysime, plk. Vincas Vitkauskas — pulko vadas? O kad jis galėjo būti raudonojo perversmo vadas, tą rodo jo tolesnė, dabar jau gerai žinoma, karjera. Taigi, didesnis rangas, didesnės jėgos, ir sukilimas būtų buvęs dar sklandesnis (nebūtų reikėję nušauti nei žydo kumelės). Tikriausiai, p. Griežė - Jurgelevičius, jau prieš 37 metus būtų atsidūręs Bostone ir per tiek metų būtų prirašęs daugybę pik tų laiškų dėl demokratijos žlugimo Lietuvoje. Nuo kuopos vado daryto sukilimo, deja, jam nereikėjo bėgti...

Antra: jis sako: "Kai kalbame apie tautines mažumas, visada turime galvoje lenkų mažumą...". Argi? Juk turėjome stiprią vokiečių mažumą, ypač Klaipėdos krašte. O kur žydų mažuma? Ji buvo pati didžiausia ir turtingiausia, tai, greičiausia, ir įtakingiausia. Juk nei lenkų, nei vokiečių mažumos nėra specifiniai raudonos. O perversmo pagrindinis tikslas buvo antikomunistinis.

Trečia: Kaip atsitiko, kad turint gausias įgulas staiga buvo išsigąsta raudonųjų baubo? Nagi, ponuli mielas, Batista Kuboje turėjo visą moderniausiai ginkluotą armiją, o buvo nugalėtas komunisto Kastro su keliolika raudonųjų banditų, remiamų tos pačios didžiausios mažumos, kurios,

Vice-admirolas Harold Baker deš. Vasario 16 Dienos priėmime Lietuvos Pasiuntinybėje Washingtone. Kairėje Lietuvos atstovas J. Kajeckas ir p. O. Kajeckienė. De Kun nuotr.

deja, p. G.-J. Lietuvoje neįžiūrėjo. Jeigu Kubos įvykiai gerb. G.-J. nieko nesako, tai reikia pasakyti, jog jis nieko neišmoko, nors ir nieko neužmiršo.

"Tikrųjų kom. partijos narių tik 378, tai tik 0.0002 proc. gyventojų. Juokas ima iš tokios 'jėgos' ". Taip sako autorius savo rašte. Gera juoktis, kai sau saugus sėdi už Atlanto Bostone, o vis tik tie 378 nariai šiandien valdo pavergtą Lietuvą.

Ketvirta: Kaip buvo paskirtas kom partijos kandidatas vyr. kariuomenės vadu? Nagi, gal todėl, kad jis buvo demokratas, net vienas iš, taip vadinamų, demokratinių partijų lyderukų. Taigi, jis ir galėjo geriausiai ginti demokratiją Lietuvoje. Tačiau argi tik vienas mūsų demokratinių lyderių ir veikėjų nuėjo bernauti raudoniesiems? Kur paleckiai, žiugždos ir visi kiti? O kiek Gruodžio 17 d. perversmo lyderių nuėjo šunbernauti Maskvai? Štai tau demokratai ir demokratijos gynėjai!

Penkta ir paskutiniausia: Visi tie Gruodžio 17 d. puolėjai demokratijos vardan užmiršta vieną dalyką, kad Smetonos "kruvinoji" diktatūra buvo lietuviška. Lietuvis buvo savo žemės šeimininkas. Ir opozicijos veikėjai (išskyrus komunistus ir kelis plečkaitininkus ar kitus neaiškius) galėjo gyventi savo krašte, nereikėjo jiems drebėti nei dėl savo gyvybės, nuosavybės ar dėl laisvės. Tiesa, buvo sudrausta partijų propaganda, suvaržytos partijų veikimo laisvės, tačiau Lietuva buvo **laisva ir nepriklausoma.** O tai ir svarbiausia.

Mano nuomone, Gruodžio 17 d. pratęsė Lietuvos gyvybę iki II Pas. karo. Gerai padarė A. Budreckis, kad tą įvykį apšvietė ne pro socialistinius ar komunistinius akinius, bet žiūrėdamas lietuviškomis akimis.

J. Sutkus, Calif.

Kaina 2 Lt — a

Lenkų raiteliai Nočioje, o jų šnipai Lietuvos kariuomenėje

Skaitydamas kovo mėn. KARYJE apie įvykį Nočioje, prisiminiau tokį Stančiką, tarnavusį Lietuvos kavalerijos pulke. Jis buvo motociklininkas. Rodos, 1922 ar 1923 m. jis buvo nuteistas 8 metams sunk. darbų kalėjimo už dalyvavimą lenkų šnipų organizacijoje, kuri tada buvo surasta ir likviduota. Tas Nočios įvykių šoferis Staučiukas ir vėlesnis autobuso šoferis Stavčikas, atrodo, ar tik nebus tas pat asmuo?

M. K. New Jersey

DĖL ŽEMĖLAPIO

"Draugo" 70 nr., 1963 m., parašyta yra: "Maždaug prieš dešimt metų spaudoje buvo skelbta, kad prie Vliko yra sudaryta specialistų komisija, kuri paruoš Lietuvai tikrai priklausančio žemės ploto pilną žemėlapį. Kadangi apie tai jau seniai nieko nebeminima spaudoje, tai norėtųsi sužinoti, kaip tikrumoje su tuo reikalu yra ir kuomet tokį žemėlapį galima bus jau įsigyti. — J. Vėgėlis".

Dešimtmetė, žinia, svarbi. Paklausimas reikalingas. Man ta žinia dar ir netikėta, nes, mat, ją būsiu laikraštyje ar laikraščiuose pražiopsojęs, ar kokio ją skelbiančio laikraščio neturėjęs. Žodžiu, tos geros naujienos bus būta apie 1956 metus, kada LE leidykla spausdino J. Andriaus Lietuvos žemėlapį.

Iš tikro svarbi žinia. Per maždaug 10 metų ana specialistų komisija jau gal ir viską bus padariusi, ir anoks žemėlapis jau gal ir spausdinti paruoštas. Reikia tikėtis, kad bus ar jau ir yra paruoštas visais atžvilgiais geras žemėlapis. Ligi šiol visų laikų visokiausi Lietuvos ir baltų žemės žemėlapiai tėra tokie, kurie šiuo ar tuo su vienas kitu nesutinka, arba yra nepilni, arba, kartais, kur nors kokiais nudaugitaškinimais tenurodą kokį baltų plotą, arba net pvz. žemėlapinėje apačioje turi smarkiai klaidinančių aprašymų apie save.

Apie ruošiamąjį žemėlapį težinant tik tiek, kiek paklausime pasakyta, tur būt, dar yra galimi bei dar nesusivėlinę pageidavimai iš šono. Atsiprašau, nežinau, ar ana specialistų komisija vien tik vienam reikalui — "Lietuvai tikrai priklausančio žemės ploto pilnam žemėlapiui paruošti". Šiaip ar taip būtų, bet įvardas **Lietuvai** yra tįsus. Todėl tai ir pasako, kad, sakysime, lituanistika dar neturi išsprendusi, ar gal tik dar nėra paskelbusi ir paaiškinusi įvardų nei įvairiai **Lietuvai**, nei apskritai baltų žemei, nei Mažajai Lietuvai, Klaipėdos sričiai, Prūsų ežerynui, Prūsų žemei, nei Sūduvai — Jotvai, Kuršui, rytiniams galindams ir kt. Todėl laukiamas žemėlapis galėtų būti: ar Lietuvos su būtinu žemės plotu, ar Lietuvos valstybės su būtinu žemės plotu.

Apie anos komisijos reikalus daugiau nieko nežinančiam nebepatogu toliau kalbėti.

Petras Būtėnas

"Kario" Redakcijai

Straipsnis apie bolševikinę "lietuviškąją" diviziją paskiausiame "Karyje" buvo labai nemaloni ir liūdna staigmena... Šitokio straipsnio įdėjimas "Karyje" negali būti pateisintas jokiais argumentais... Ilgiausias straipsnis per pusę žurnalo, pilnas bolševikinių pasigyrimų, su nemaža doze propagandos ir net parašytas bolševikiniu kalbos stiliumi, yra stačiai įžeidimas patriotiškiems "Kario" skaitytojams. Svarbiausia yra, kad straipsnis sukurtas, pasinaudojant vien tik bolševikų šaltiniais, jame viskas atvaizduota iš sovietinio taško ir, kaip toks, jis mums yra ypatingai atstumiantis ir nemalonus skaityti. Visiškai nesuprantama šitokio straipsnio paskelbimo logika — juk bolševikai ir visos jų karinės pajėgos yra mūsų didžiausias priešas ir, jeigu jie vieną savo divizijų pavadino "lietuviška", pastatė vadovauti lietuviškais vardais politrukus ir prievarta suvarė bei sumobilizavo lietuvių vyrus, tai dėl to toji divizija nepasidarė mums nė kiek artimesnė. Mongoliška ar lietuviška — visos bolševikų divizijos yra mūsų priešo pajėgos...

Atrodo, jog "Kario" skaitytojai turi pagrindo laukti redakcijos užtikrinimo, kad tas įvyko dėl jos neapdairumo ir, kad straipsniai, pasitarnaują sovietinei propagandai, ateityje į "Karį" nebus dedami.

Reiškiu pagarbą

A. Š., Lawrence, Mass.

Jei bolševikai prievarta suvarė bei sumobilizavo lietuvius vyrus, tai argi "toji divizija nepasidarė mums nė kiek artimesnė"? Ar tuos prievartaujamus mūsų brolius lietuvius mes turime laikyti savo priešais? Ar turime juos užmiršti ir jų atsižadėti?

Ar rašydami apie lietuvius, tarnavusius vokiečių kariuomenėje, arba apie pagalbinius dalinius, mes varome provokišką propagandą? **Red.**

* * *

Taikos korpo nariai, atrodo, bus atleidžiami nuo karinės tarnybos. Brooklyne leidžiamas, The American Jewish Examiner, kovo 16 d. (1962 m.) stambia antrašte rašė: Žydų jaunimą raginame rašytis į taikos korpą. **C. F.**

* * *

Mental Health įstatymai atiduoda ligonį visiškon ligoninės personalo galion. Pirmąją savaitę su pacientu leidžiama elgtis, kaip ligoninė randa reikalinga, net neatsiklausus paciento giminių, ar globėjų. Tokiu būdu pacientas patenka visiškon ligoninės personalo galion. Toki įstatymai jau yra įsigalioję Amerikos 22 valstybėse. **A. M.**

Pasaulinės valdžios mėtas ir toliau pasilieka kas jis buvo nuo pat pradžios, nuo tada, kai Franklinas Rooseveltas įkūrė Jungtines Tautas, t.y., jis ir toliau lieka paskutinė užuobėga žmonių, nenorinčių stoti prieš komunizmo pavojų ir nesiryžtančių pasiimti moralinę atsakomybę komunizmą sunaikinti. Frank S. Mayer.

N. R.

* * *

Niekur perdaug neskelbiant, vakarų Berlyno priemiestyje Neukoeln, gatvės Berliner Strasse ir Bergstrasse buvo pakeistos į Karl Marx Strasse! **A. M.**

ATSIŲSTA PAMINĖTI

A. Rūkas, **Vienišo žmogaus gyvenimas.** Juozo Adomaičio — Dėdės šerno gyvenimo bruožai. Amerikos Liet. Istorijos Dr-jos leid. 208 psl. Kaina 2 dol.

V. Ramonas, **Dailininkas Rauba,** novelės. Išleido Viltis, II laida, 1200 egz., 241 psl. Kaina 3.50 dol.

AUKOJO KARIUI

Jonušas B., Omaha, Nebr.	$5.00
Rimas Z., Brooklyn, N. Y.	4.00
Andrikonis J., Manchester, Conn.	2.00
Cieminis A. M., Rochester, N. Y.	2.00
Noakas E., Ozone Park, N. Y.	2.00
Vileniškis A., Dorchester, Mass.	1.50
Adamonis F., England	1.00
Krasauskas I., Hartford, Conn.	1.00
Pupalaigis B., Chicago, Ill.	1.00
Štreitas V., Scarboro, Canada	1.00
Vesa J., Rochester, N. Y.	1.00

Bičiuliams rėmėjams KARYS nuoširdžiai dėkoja!

KUR PRALEISTI ATOSTOGAS?

Pensilvanijos POCONO kalnuose! Tik čia galėsite pamatyti visą gamtos grožį, rasti ramybę ir gerą poilsį, kuris po sunkaus visų metų darbo kiekvienam labai reikalingas.

ECHO VALLEY LODGE,

tai vieta, kurioje Jūs, su šeima, ar be jos, lietuviškoje vasarvietėje praleisite laiką, kuris ilgais liks Jūsų maloniausias prisiminimas, o kartu suteiks Jums poilsio, ramybės ir lietuvišką aplinką.

ECHO VALLEY LODGE,

be poilsio, Jūs dar rasite ir puikų restoraną, erdvius, atskirus ir patogius kambarius su visais patogumais, ar tai viengungiui, ar tai šeimai, puikią teniso - krepšinio aikštelę, gerą lietuvišką maistą ir malonų patarnavimą.

ECHO VALLEY LODGE,

be viso kito, poilsio ir žaidimų, Jūsų patogumui ir patarnavimui yra dar ir puiki didelė maudyklė (swimming pool), nuosavas, mažas ežeriukas ir 20 akrų puikaus miško.

Priimami, taipogi, užsakymai vestuvių puotoms, iškilmėms, organizacijoms ar pavienėms grupėms.

ECHO VALLEY LODGE

veikia per ištisus metus. Lietuviai savininkai, JULIUS ir ELENA GARMAI, visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis: ECHO VALLEY LODGE, Echo Lake, Pa. Tel.: STroudburg, Pa. 424 - 1920 arba 717 - 424 - 1920.

HOTEL NIDA CORP.

Visi maloniai kviečiami vasaros poilsiui prie Atlanto į viešbutį "NIDĄ" Asbury Parke, N. J., 7-tos ir Park Ave. kampe, telef. PR 4-7788. Švarūs kambariai, rami vieta, pigus ir skanus maistas.

Viešbučio salė išnuomojama įvairiems pobūviams. Prie viešbučio veikia restoranas ir baras. Patogus susisiekimas traukiniu ir autobusais.

Savininkai:

P. C. MAČIULIAI

Seventh & Park Avenues

Asbury Park, N. J.

Telefonas — PRospect 4-7788

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.